

MELLOM KLASSESAMARBEID
OG STRASSBURGERTESER
- Åmotkonflikten 1932

manuskript fra 1976

Mellom klassesamarbeid...

BILDETEKST 1:

~~Den nåværende~~ formannen i Rena Skog- og Landarbeiderforening, Nils Halvorsen, holder fram to løpesedler fra Åmotkonfliktens dager. Han har funnet dem blant foreningens papirer. Løpeseddelen til venstre er trykket på rød bunn. Den oppfordrer alle landets arbeidere til å støtte skogsarbeiderne i Åmot og er forfattet av Oslo NKP. Løpeseddelen til høyre erklærer at Åmotkonflikten er en ulovlig konflikt og at de som tar arbeid i Åmot under konflikten derfor ikke er streikebrytere. Dette flygebladet er utgitt av Hedmark faglige samorganisasjon. At det LO-inspirerte flygebladet ble trykket på blått papir ga kommunistene et godt agitatorisk poeng. ~~i Åmot.~~

BILDETEKST 2:

"Innholdet sto ikke svært mye tilbake for omslaget," heter det om denne brosjyren i Johan Ødegårds forbundshistorie.

Så snart ð Skogbrukets Arbeidsgiverforening var dannet og den første avtalen inngått mellom skogsarbeidernes og skogeierne organisasjoner, var det slutt på enheten i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund. Skarpe motsetninger oppsto mellom dem som ville fortsette å kjempe og dem som mente forhandling var det beste middel til å bedre skogsarbeidernes forhold. 1932 og 1933 ble kampårene mellom reformister og revolusjonære og årene da medlemstallet gikk kraftig nedover etter den eventyrlige veksten i forbundets første år. Men motsetningene viste seg før. Allerede på stiftelsesmøtet for Skog- og Landarbeiderforbundet i Kongsvinger 1927 foreslo delegasjonen fra Åmot at konflikter av mindre omfang skulle ledes av herredsorganisasjonene, ikke av forbundsledelsen. Men Åmot fikk ingen støtte for sitt syn på landsmøtet. Og det ble enstemmig vedtatt at konflikter ikke måtte iverksettes uten forretningsutvalgets godkjennelse.

Trolig var det også en viss uenighet mellom kommunistene og Arbeiderpartiets tilhengere om taktikken ved de store konfliktene for organisasjonsretten. Kommunistenes fremste mann i forbundet, Olav Skramstad fra Åmot, skrev i en valgbrochure for NKP i 1930:

* "Under Åsta-konflikten deltok ingen av tillitsmennene fra Det norske arbeiderparti. I Julussa var det noen som ~~hå~~ våget sig med, men hvad gjorde de ikke midt under kampen? De kjempende arbeidere hadde besluttet å gjøre mottrekk mot politiet. Alle arbeidere som skulde delta i demonstrasjonen fra bygdene Åmot og Elverum og som hadde våben, skulde ta dem med. En kunde ha en revolver, en annen en hagle og en tredje en Krag-rifle. Arbeiderne fra Åmot møtte bevebnet til demonstrasjonen, men de ledende fra Elverum (medlemmer av Det norske arbeiderparti) hadde opfordret og presset arbeiderne til å legge geværene Æ & ne sine igjen. Arbeiderne var i dette tilfelle, som i så mange andre tilfeller, tilbøielig til å høre på sine ledere, og la igjen geværene sine, da de var kommet ~~þ~~ et stykke på vei.

Det er en kjensgjærning at de ledende innen Det norske arbeiderparti

ikke ønsker å føre kamp. Tvertimot. De forsøker å forhindre at kampen utvides og tilspisses."

Da dette ble skrevet, var formannen i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, Johan Ødegård, kallerede ekskludert fra Norges Kommunistiske Parti. Vi kan tenke oss at det under eksklusjonsmøtet i Hedmark NKP må ha vært en skarp tone mellom motpartene Skramstad og Ødegård. Olaf Skramstad kritiserte også forbundsledelsen offentlig flere ganger i 1930. Ledelsen reagerte på dette ved å løse ham fra hans verv som sekretær i forbundet. Striden fortsatte på Skog og Lands annet landsmøte i Elverum i januar 1931. Der omtalte Olaf Skramstad avtalen som var inngått med Skogbrukets Arbeidsgiverforening slik: "Ved det resultat man fikk, blev de nordre distrikter satt hele 5-6 år tilbake i tiden i overenskomstmessig henseende. Vi hadde bedre avtaler i de nordre distrikter av fylket før vi fikk forbundet, enn de vi har i dag." Han uttalte videre: "...det finnes to retninger innen organisasjonen - den revolusjonære retning som samler seg omkring opposisjonen og de andre som vil sitte ved det grønne bord."

Skramstads revolusjonære retning tapte landsmøtet i Elverum. Bare 25 av 140 representanter nektet å godkjenne beretningen for 1930. Og opposisjonen oppnådde ikke mer enn 28 stemmer for sitt forslag om at rammen for tariffarbeidet ikke skulle legges opp av den sentrale ledelsen, men av ~~med~~ medlemmene på brede møter. Landsmøtet tok likevel et visst ~~ikk~~ hensyn til striden innen forbundet ved å ommøblere ~~på~~ på ledelsen. Johan Ødegård måtte overlate formannsvervet til Peder Vestad og sjøl nøye seg med å være kasserer og redaktør av fagbladet "Skog- og Landarbeideren". Ole Andersen Kiste, som hadde ledet Siljan-konflikten i Telemark 1926, ble valgt til nestformann.

STRIDEN OM URAVSTEMNINGA

Den overenskomsten forbundet hadde inngått med Skogbrukets Arbeidsgiverforening i 1930, skulle løpe ut den 31. juli 1932. Men allerede i mai begynte forbundsledelsen forhåndsforhandlinger med representanter

for skogeierne for å unngå oppsigelse av tariffene. Under forhandlingene oppsto det en motsetning mellom ~~Ødegård og Kiste~~ Vestad og Kiste. Kiste hevdet at ~~Ødegård~~ ^{Vestad} lovet arbeidsgiverne å vedta ny overenskomst over bordet, altså uten å forelegge den for medlemmene først. Vestad nektet å ha lovet noe slikt, og Kiste ble fjernet fra forhandlingene. I juni ble forhandlerne enige om en ny tariff. Den innebar fem prosent lønnsnedslag for hogsten, 7-8 prosent for fløtningen og opptill 20 prosent for dagarbeid. Forhandlingsresultatet ble forelagt Landsorganisasjonens sekretariat, som mot en stemme vedtok at avtalen kunne vedtas uten å bli forelagt medlemmene til avstemning.

Den sjuende juni ble alle bygdesammenslutningenes formenn, blant annet Sigurd Bjørslund fra Åmot, kalt til Oslo for å ta stilling til avtaleforslaget. Forbundsledelsen og Los representanter på møte, Halvard Olsen og Alfred Madsen, forsøkte å overtale møtet til å vedta avtalen uten uravstemning. Et av argumentene som ble brukt var at kamp i skogsdistriktene kunne føre til at regjeringa Hundseid innførte nye arbeiderfientlige lover, som alt lå ferdige i departementet som proposisjon. Stemninga blant bygdesammenslutningens formenn var imidlertid mot forbundsledelsen, og det ble besluttet å innkalle hovedstyret telegrafisk. På hovedstyremøtet den åttende juni forlangte Vestad og Ødegård fullmakt til å undertegne overenskomsten. Kiste foreslo at den først skulle forelegges medlemmene til avstemning. Og det ble vedtatt med ni mot åtte stemmer. Vestad nedla da sitt verv som formann og forlot møtet. Men LO-formann Halvard Olsen meglet. Det ble inngått et kompromiss. Forslaget skulle ut til uravstemning. Men det skulle ~~xx~~ anbefales enstemmig av hovedstyret. Under fortsettelsen av møtet dagen etter fortsatte da Vestad som formann.

Straks etter hovedstyremøtet ble forslaget sendt ut til uravstemning. Men det ble satt en frist for svar som var så kort at bare et mindretall av medlemmene kunne rekke å avlegge stemme. Fristen var 16. juni. Forbundet kunne denne dagen fastslå at forslaget var forkastet med over

200 stemmers overvekt. Da ble fristen for å ~~å~~ sende inn avstemningsresultater utsatt til 29. juni. ~~Væ~~ Og Vestad reiste sammen med Terje Bråthen fra Skogbrukets Arbeidsgiverforening til Trondheim og forhandlet med skogeierne der om overenskomst for Namdalen. De ble enige om en avtale som innebar langt mindre lønnsreduksjoner enn den som skulle gjelde for Hedmarksbygdene. Trondheimsavtalen ble vedtatt med stort flertall av skogsarbeiderne i Namdalen. Så ble avstemninga i Namdalen koblet med avstemninga i Hedmarksbygdene. Men fortsatt var det overvekt av nei-stemmer. Dette ordnet forbundsledelsen ved noen telefoner og brev som førte til at foreninger som overhodet ikke hadde stemt ble oppført som enstemmige ja-foreninger og med et stemmetall som langt oversteg antallet betalende medlemmer på det tidspunkt. Dermed var det blitt felrtall for overenskomsten, og forretningsutvalget ~~erklærte~~ erklærte den for vedtatt, mot Kistes stemme. Opposisjonen hevdet seinere at Vestad hadde undertegnet forhandlingsprotokollen med SA alt før avstemningsresultatet var klart og at det var grunnen til ledelsens mange krumspring. Men på det ekstraordinære landsmøtet i februar 1933 nektet Vestad for at avtalen var undertegnet før 6. juli.

Kiste fremmet i forretningsutvalget forslag om at overenskomsten ikke skulle godkjennes og ~~at~~ om at det ble innkalt til ekstraordinært landsmøte. Begrunnelsen for forslaget avsluttet Kiste slik:

"Hvad ligger så til grunn for Ødegaards, Vestads, Halvard Olsens og Madsens holdning? Jo, H. Olsen hadde et møte med arbeiderklassens værste fiende Hundseid, og denne mann gav Halvard Olsen tilsagn om, at hvis man blev enig om en rimelig løsning med SA, så skulde ikke bonderegjeringen fremsette forslag om nye tvangslover mot organisasjonen. De fattigste blandt de fattige, skogsarbeiderne, skulde ofres, og de er i og med det vedtatte forslag ofret på alteret til bonderegjeringen. Et større overgrep mot arbeiderklassen er aldri noensinne foregått i den norske arbeiderklassens historie, og det værste av alt er at det er arbeiderklassens tillitsmenn som har gjort overgrepet." Følgen av disse kraftsatsene var at forretningsutvalget suspenderte Kiste fra vervet

som nestformann.

 I sin kritikk av manipulasjonene til Ødegård og Vestad fikk imidlertid Kiste støtte fra forbundets revisorer.  De to av revisorene som var Arbeiderparti-medlemmer, J. A. Langmyren og Olaf Høiden, var innkalt til hovestyrets møte den 23. juli for å redegjøre for avstemningsresultatet. Men den tredje, Oskar Lindberget fra Våler, som da var kommunist, var ikke innkalt. Han ble seinere innkalt fordi han gikk til offentligheten med sitt syn på hvilket avstemningsresultat som var det riktige. Langmyren og Høiden hevdet på hovedstyremøtet at forslaget til overenskomst var forkastet med over 200 stemmers overvekt og at det var flertall av nei-stemmer sjøl om Namdalen ble regnet med. Dette tok imidlertid ikke hovedstyret hensyn til, men erklærte med 14 mot 5 stemmer forslaget for ~~vedtatt~~ endelig vedtatt. Kiste ble dog gjeninnsatt som nestformann.

Den 24. septem~~ber~~ gikk de tre revisorene ut med en felles erklæring som de avsluttet slik: " I hovedstyrets protokoll og de utsendte meddelelser til avisene er det gitt utseende av at det var etter revisjonsutvalgets innstilling at forslaget blev vedtatt i hovedstyret tross at vi revisorer som deltok, fant at forslaget var forkastet av de medlemmer som deltok i avstemningen med over 200 stemmers majoritet i henhold til det utsendte sirkulære. Vi forlanger at disse misvisende opplysninger blir rettet." Denne erklæringa fra revisorene ble trykket opp og spredt av Den Revolusjonære Fagopposisjon og ble en av de viktigste årsakene til at forbundsledelsen så seg nødt til å innkalle ekstraordinært landsmøte til februar 1933.

Men hvordan reagerte forbundets medlemmer på at en avtale som de hadde forkastet likevel ble vedtatt av ledelsen ?

Ifølge boka "Skogsarbeidernes kamp" av Kristian Gleditsch vedtok ihvertfall tre bygdesammenslutninger, Åsnes, Austmarka og Åmot, å trosse vedtaket i forbundsledelsen og erklære blokade fra den gamle avtalen utløp, 31. juli. Men i Åsnes falt blokaden i fisk. Og på Austmarka ble den avblåst etter et besøk av Vestad. Bare i Åmot ble blokaden

iverksatt fra 1. august og fikk navnet Åmot-konflikten.

ÅMOT-KONFLIKTEN

Det var ingen tilfældighet at det nettopp ble skogsarbeiderne i Åmot som reiste kampen mot forbundsledelsens klassesamarbeid og manipulasjoner. Åmot var den gangen, som bygda har vært siden, kommunistenes sterkeste bastion i Hedmark. Splittelsen av Arbeiderpartiet i Hedmark i 1923 delte fylkespartiet i to nesten like store deler. Arbeiderpartiet fikk sitt tyngdepunkt i nordfylket med sentrum i Elverum. Kommunistpartiet fikk sin viktigste tilslutning i sørfylket. Men Åmot nord for Elverum ble et unntak. Der var det såvisst ikke snakk om noen halvering. Partiforeninga på Rena hadde skiftet navn til Rena Kommunistiske Forening allerede i januar 1923. Alle styremedlemmene gikk med i NKP etter splittelsen. NKP hadde ordføreren i Åmot hele mellomkrigstida og den første perioden etter krigen. Først var det Eivind Petershagen som var ordfører. Men han ble valgt som kommunistisk stortingsrepresentant i 1924. Dermed overtok Ole Hermansen ordførervervet. Under hans ledelse kjempet Åmot kommune mot den økonomiske krisas virkninger for skogsarbeiderne. Det ble vedtatt enstemmige henstillinger til skogeierne tre år på rad fra 1923 til 1925 om fortrinnsvis å bruke bygdas egne skogsarbeidere. Skogeierne brukte nemlig mye arbeidsfolk utenbygds fra fordi åmotingene var så godt organisert. Dermed ble arbeiderne i Åmot arbeidsløse. Lønningene ble presset ned. Og Åmot kommune mistet skatteinntekter.

Kommunen trengte penger, for den satte i gang nødsarbeid: grøfting, stenpukk, tømmerhogst og vegarbeid for de arbeidsløse, Kommunen måtte også betale forsorgsunderstøttelse til mange. Av et budsjett på 342 000 i 1932 var 135 000 avsatt til for^{sof}gsvesenet. Kommunen hadde 600 arbeidsløse av en befolkning på 4700 og 449 understøttede hovedpersoner, 1091 understøttede i det hele. Åmot ~~nektet~~ kommunestyre nektet ~~å~~ tross den vanskelige økonomien å sette ned utgiføtene til fritt skolemateriell for bygdas barn, slik departementet forlangte. Heller

ikke ville Åmot øke skattøret. Alt dette brakte kommunen i skarp konflikt med departementet, som allerede i 1923 underkjente budsjettet. Åmot kommune ble i 1926 den første kommune i hele landet som ble satt under administrasjon. Dermed fikk kommunestyret bare rådgivende myndighet. Et styre oppnevnt av departementet skulle bestemme. Da Stortinget vedtok en lov om at forsorgsunderstøttede ikke kunne være representanter i kommunestyrene, nektet Åmot å bøye seg for dette. De forsorgsunderstøttede kommunestyremedlemmene fortsatte mot protestene fra de borgerlige å møte og stemme i kommunestyret. Men under Åmot-konflikten ble ordfører Hermansen suspendert og en Arbeiderpartimann innsatt i hans sted for ei tid.

Åmot-kommunistene nøyde seg imidlertid ikke med å drive politikk i kommunestyresalen. De organiserte også demonstrasjoner mot de borgerlige regjeringenes politikk. Og de reiste rundt og forhindrede tvangsauksjoner på gårdsbruk. Når lensmannsfolkene bar innboet ut av husene, bar arbeidsfolket det inn igjen.

Under oppbygginga av Skog- og Landarbeiderforbundet spilte Åmot-kommunistene en ledende rolle helt fra begynnelsen. Ved sida av ordfører Ole Hermansen var hans bror, Harald Hermansen, Sigurd Bjørslund og Olaf Skramstad de mest framtrekkende.

Kristian Gleditsch skriver i boka si: "Åmotarbeiderne har alltid hørt til de kraftigste, best disiplinerte og mest pågående i forbundet. Det er intet tilfelle at flere av lederne i skogskonflikter annetsteds i de siste år er kommet fra Åmot. Ledere som tross all undfallenhet fra forbundet har gjennomført demonstrasjonene og tatt konsekvensene. Ole Hermandsen og Olaf Skramstad var blandt lederne i ~~Å~~ Julussa. Olaf Skramstad var den første som ble arrestert i Etna-Dokka-konflikten, Harald Hermandsen den som fikk den hårdeste dom i Ljørdalssaken. Fra 1. august har Åmotarbeiderne ført en heltemodig kamp mot mange og mektige fiender."

Det er Åmot-konflikten Gleditsch her sikter til. Den 10. juli 1932

trådte Åmot Bygdesammenslutning sammen på Rena for å behandle den nye avtalen mellom Skog og Land og Skogbrukets Arbeidsgiverforening, som foretningssutvalget hadde erklært vedtatt. Bygdesammenslutninga i Åmot vedtok ~~en~~ enstemmig ikke å godkjenne avtalen. De bestemte seg for å blokkere hogsten i Åmots skoger fra 1. august. Og de krevde at det straks ble innkalt et ekstraordinært landsmøte i forbundet for å få fjernet "den byråkratiske ledelsen.". Dagen etter skrev bygdesammenslutningas formann, Sigurd Bjørslund, et brev til samtlige avdelinger som var berørt av avtalen med SA. I dette brevet oppfordret han avdelingene til å velge representanter til en sentral kampkomite. Hamar Arbeiderblad tolket dette brevet i en artikkel den 16. juli som et forsøk på å bryte med forbundet. I samme avisoppslag uttalte sekretær Bråthen i Hedmark faglige Samorganisasjon at beslutninga ikke kom overraskende "idet bygdesammenslutninga i Åmot den hele tid har tilhørt den såkalte "revolusjonære fagopposisjon" og står under kommunistpartiets formynderskap."

I Skog og Lands hovestyremøte den 23. juli la Rolf Jahrman fram Brandbu fram et forslag om å understøtte Åmot-konflikten. Men dette forslaget ble forkastet mot tre stemmer.

Dessverre er protokollen til bygdesammenslutninga i Åmot ikke bevart. Krigen tvang kommunistene til å kvitte seg med kompromitterende papirer. Men noen papirer og brev finnes ennå blant Rena Skog og Lands papirer. Ett brev er datert den 29/7 1932. Det er skrevet på en dårlig skrivemaskin og stilet til Skogbrukets Arbeidsgiverforening, Hr. Anders P. Holt. Brevet meddeler at alt arbeid innen bygdesammenslutningas område blir blokkert fra 1. august.

Det finnes også blant papirene i Rena et skriv fra forbundet med regler for uravstemninger, vedtatt på hovedstyremøtet den 23. juli. På dette skrivet har en åmoting understreket med penn opplysninga om at avstemninger blir å betrakte som rådgivende hvis intet annet spesielt er nevnt. Skrivet er undertegnet av Johan Ødegård.

Protokollen til en av avdelingene i Åmot, Haugedalen Skog-kog Landarbeiderforening, er imidlertid bevart for hele konfliktperioden. Haugedalen går langs elva Rena nordøstover fra åmøtet med Glåma i tettsenteret Rena. Det går fram av Haugedalens protokoll at foreninga ga sin tilslutning til bygdesammenslutningas syn og krevde ekstraordinært landsmøte den tredje august. Protokollen er underskrevet av August O. Østhagen, sekretær, og Knut Bakken, formann.

Den samme beslutninga ble fattet i alle Åmots avdelinger unntatt en. Og blokaden ble iverksatt. Men den var vanskelig å håndheve ettersom både forbundsledelsen og Arbeiderpartipressen uttalte at de som tok arbeid i Åmot ikke var streikebrytere. Seinere under konflikten ble også de som ikke ville ta arbeid nektet forsorgsunderstøttelse av forsorgsforstanderen i Åmot, en Arbeiderpartimann. Og det kom til flere arrestasjoner.

Formannen i Haugedalen Skog og Land, Knut Bakken, var motstander av konflikten. Han reiste den 23. august til et møte, som ble holdt på Hamar i samarbeid mellom forbundsledelsen og Hedmark faglige Samorganisasjon. Opposisjonsorganet "Bygdeliv" opplyste seinere at de tilstedeværende på dette møtet hadde vært Peder Vestad, Johan Ødegård, LO-jurist Trygve Lie, representanter for Hedmark faglige Samorganisasjon samt Håkon Bolstad og Martin Andersen fra Rena. Dette møtet i Hamar vedtok, sjøl om det ikke hadde noen rett til det etter forbundets lover, å suspendere representantskapet i Åmot Bygdesammenslutning. I et brev som ble skrevet til bygdesammenslutninga dagen etterpå heter det:

"Forbundet beklager meget å måtte gå til dette skritt, men den fullstendig illoyale og organisasjonsstridige optreden av bygdesammenslutningens ledelse gjør det absolut nødvendig. Vi anmoder alle medlemmer som har sin organisasjon kjær å medvirke til at de fastsatte ekstraordinære årsmøter i avdelingene kan foretas på planlagte måte, så det kan bli ordnede forhold i organisasjonslivet og det almindelige medlem kan få nyte sit forbunds beskyttelse og fritas for overgrep av folk som bare forfølger partipolitiske særinteresser på arbeidernes bekostning."

Suspensjonen bidro bare til å skærpe konflikten. Den 30. august ble det holdt et fellesmøte for Haugedalen, Ulvåen og Blikkberget foreninger, der også Olaf Skramstad var tilstede. Knut Bakken redegjorde ifølge Haugedalens protokoll for sin reise til Hamar. Flgende forslag ble vedtatt med 47 stemmer mot 1 avholdende (Knut Bakken). "Møte i Haugedalen den 30. august tar avstand fra Hamarmøtets ulovlig fattede beslutning og oppfordrer medlemmene om å stå fast ved avdelingen og Aamo Bygdesammenslutning." Knut Bakken ønsket etter dette ikke å fortsette som foreningas formann. Olaf Halvorsen ble valgt i stedet. Han er forøvrig far til Nils Halvorsen, som er formann i Rena Skog og Landarbeiderforening i 1976, og Kåre Halvorsen, som ble valgt til ordfører for Åmot etter kommunevalget i 1975.

Ettersom representantskapet i bygdesammenslutninga og dermed styrene i foreningene var satt formelt ut av funksjon, mente forbundsledelsen at det måtte settes i verk nyregistrering av lojale medlemmer i Åmot. Forbundsformann Vestad kom til Åmot den 29. august, og det første nyregistreringsmøtet ble holdt samme dag på Deset. Styret i foreninga på stedet forlangte at Skramstad, Bjørsland og Harald Hermansen skulle få være tilstede. Dette ville ikke Vestad godta og forlot møtet. Arbeiderne stoppet ham utafør og førte, leide eller trakk ham inn igjen alt etter hvordan en ser det. Sjølv hevdet han på seinere at Skramstad også hadde tildelt ham noen knyttneveslag. Men han nektet å holde noen redegjørelse. Det gikk sjølsagt med denne historien som med fjæra på H.C. Andersens høne. Både i den borgerlige og i Arbeiderpartiets press kunne åmotingene etterpå lese om overfall på Vestad og om kommunistisk terror. To dager etter møtet kom statspolitiet til Rena og arresterte Bjørsland og Skramstad. Og noen dager seinere ble også ordfører Ole Hermansen arrestert.

Den tredje september holdt Vestad et nytt møte på Deset. Denne gangen hadde han med seg et ordensvern på førti skogsarbeidere fra Elverum. Fra opposisjonen ble det seinere hevdet at de hadde med seg revolvere og gummikøller. Men det er vel heller tvilsomt. Da Vestad

også denne gangen nektet representanter for bygdesammenslutninga adgang forlot alle medlemmene på fire nær møtet. Vestad fortsatte nyregistreringa på Åbu ved Åsta, der han fikk tegnet fjorten medlemmer i Vestre Åbu, I denne foreninga var forøvrig hans fetter formann. I ~~Østre~~ Østre Åbu forlot alle medlemmene møtet da tillitsmennene fra bygdesammenslutninga ikke fikk være tilstede.

Den fjerde september var det Haugedalens tur til å bli nyregistrert. Referatet i protokollen lyder slik: "De som deltog i diskusjonen var følgende: Harald Hermandsen, Østhagen, Halvorsen, Østby, Sæthermoen og Vestgård og Ragnvald Rønningen.

Et forslag som blev fremsat av Olaf Halvorsen som lyder slik, blev enstemmig vedtatt: "Møtet opretholder sin beslutning av tirsdag om at tilbakevise forbundsledelsens splittelsesforsøk,"

Et forslag fremsat av Hermandsen blev enstemmig vedtatt: "Møtet protesterer mot ~~f~~ myndighetenes provokatoriske optreden ved forsendelse av statspoliti til bygden og arrestasjonen og fengslingen av bygdesammenslutningens formann Sig. Bjørslund, og Olaf Skramstad. Vi krever at ~~at~~ politiet øieblikkelig fjernes og at de fengslede straks løslates."

Bygdesammenslutningens representant Sæthermoen uttalte at han var opmerksom på medlemmenes harme overfor Vestad, og han ville derfor henstille til medlemmene om at de ikke gikk til håndgripeligheter, likeså at der velges 2 mand til at følge Vestad op i bilen mens den øvrige forsamling blir sittende i lokalet, av den grunn at møtet vil gardere sig mot pressens løgnagitasjon.

Valgt blev: Olaf Sæthermoen og Aug. O. Østhagen.

Møtet hævet !"

Ordensvernet hadde da reist ~~høy~~ hjem igjen til Elverum. Etter møtet i Haugedalen ble nyregistreringa gitt opp. Det oppfattet kommunistene i Åmot som en seier. Men ellers gikk det ikke så bra med blokaden. Flere og flere brøt den under inntrykk av nød og hånløshet, og undertrykkelsen av de streikende var sterk.

Ved Blikkberget i nærheten av Julussa arbeidet en gruppe streikebry-

tere, som for det meste kom fra andre kommuner. Den 23. x september dro de organiserte åmotingene avsted for å jage streikebryterne i Blikkberget. Det kom til håndgripeligheter, og ei koie ble brent ned. Dette ga nytt stoff til avisenes førstesider. k "Nye voldsomme kommunistoptøie i Åmot", "Åmot-kommunistene fortsetter sin ville ferd.", "Muldvarpene fortsetter sitt "Åarbeid" i Aamodt", het det i avistitlene. De organiserte i Åmot så ikke stor forskjell på oppslagene i de borgerlige ~~køx~~ og Arbeiderpartiets aviser. Statspolitiet kom til Åmot igjen og arresterte flere. I referatet fra foreningsmøtet i Haugedalen den 9. oktober lyder sak 3 slik:

"Valg av et medlem som kan tiltre styret istedenfor Olaf Halvorsen, som er arrestert. Valgt blev: Edvart Strømstad."

Den 11. september vedtok Rena Skogsarbeiderforening at blokaden skulle heves hvis statspolitiet ble tilbakekalt, de arresterte friggitt og rettsforfølelsene innstilt. Dette vedtaket ble fattet med 22 mot 17 stemmer. Denne uenigheten bærer tydelig bud om at streiken ikke kan ha vært særlig vellykket på dette tidspunkt. På et styremøte i Haugedalen Skog og Land den 26. november ble det da også erkjent at blokaden ikke lenger var effektiv. Fra da av var det slutt på de dramatiske begivenhetene i Åmot. Styret i foreninga gikk likevel ikke inn for å avblåse blokaden av hensyn til det ekstraordinære landsmøtet, som hovedstyret hadde vedtatt å innkalle på et møte den 20. og 21. oktober

I beretninga for Haugedalen Skog- og Landarbeiderforening oppsummert styret kampåret 1932 slik: "Årets siste halvdel har stått i kampens tegn da SA fra 1ste august blev blåkert for arbeidskraft, og det har været en begivenhetsrik tid med kjempende skogsarbeidere på den ene side og enhetsfronten av arbeidsgiverne og den reformistiske forbundsledelse med ordensvern fra Elverum utstyret med Belgiske revolvere og gummibatonger, statspoliser og blodhunder på den andre siden. Aldrig tidligere i fagorganisasjonens historie kan man påvise lignende ødeleggelse av arbeidernes organisasjon og bestemmelsesret som tarifrevisjonen i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund. Som midtpunktet for forbundets ødeleggel-

sesvirksomhet står Aamot Bygdesammenslutning, dennes avdelinger og trauste medlemmer som har optat kampen for sine og de øvrige skogsarbeideres eksistens, og avdelingen har også i denne kamp stått godt, solidarisk med de andre kjempende skogsarbeidere. Avdelingen har under blokaden måttet foreta ~~gikk~~ flere demonstrasjoner, deriblandt må ~~xxx~~ nevnes Blikbergdemonstrasjonen den 23. september, som bevirket at avdelingens formann, Olaf Halvorsen og avdelingens styremedlem Valdemar Vestgård blev arrestert og innesperret innenfor fengslets murer i fem uker og som sikkert vil føre til lange fengselsstraffer for de kjempende skogsarbeidere. Skylden for disse fengselsstraffe legges i første rekke på den reformistiske forbundsledelse og de skogsarbeidere som optok arbeide."

Det ble ikke lange fengselsstraffer. To av tre rettsaker endte med ~~ffifinnelse~~ ~~ffifinnelse~~. Og dommene over Blikkbergdemonstrantene ble nokså milde.

TO OPPOSISJONGRUPPER

Fram mot det ekstraordinære landsmøtet drev opposisjonen i forbundet en hektisk aktivitet for å få kastet den sittende ledelsen og valgt en ny. Opposisjonen besto av to fløyer. Medlemmene av Norges Kommunistiske Parti utgjorde den ene fløyen. De kalte seg "Den Revolusjonære Fagopposisjon (Skog og Land)" og brukte kommunistpartiets avis, "Arbeideren" til å spre sitt syn. Men de hadde også et eget opposisjonsorgan "Kampviljen". Og de laget et propagandahefte mot ledelsen i forbundet under titelen "Skogsarbeidernes kamp mot Skogsbaronene, Regjeringen, Statspolitiet og Reformistene."

Den andre opposisjonsfløyen omfattet medlemmer av Arbeiderpartiet og partipolitisk uavhengige. Mindretallet på fem i hovedstyret sto som denne opposisjonens formelle ledelse. Ole Andersen Kiste var dens fremste talsmann og ble blant annet redaktør av en firesiders avis, "Bygdeliv", som kom ut i tre numre ~~xxxx~~ på slutten av 1932 og begynnelsen av 1933. Denne opposisjonsgruppa søkte samarbeid med studentgruppa Mot ~~Dag~~ Dag, som oppnevnte Kritian Gleditsch til ~~xxxxxxxxxxxx~~ å ta seg

av skogsarbeiderne ~~er~~ spørsmål. Resultatet av dette ble blant annet en rekke artikler i tidsskriftet Mot Dag og boka "Skogsarbeiderenes kamp" som kom ut på Fram forlag. Kiste skrev forordet til denne boka og anmeldte den i "Bygdeliv". En del av artiklene i "Bygdeliv" bærer preg av å være skrevet av en med akademisk utdanning, så Kristian Gleditsch har nok vært aktivt med på utforminga av avisa i redaksjonslokalene, som lå i Karl Johans gate.

"Bygdeliv" gjorde interessante forsøk på å stake ut en konkret alternativ kurs for Norsk Skog- og Landarbeiderforbundet og laget detaljerte forslag til vedtak på det ekstraordinære landsmøtet. Også kommunister som Olaf Skramstad, Hans Ebbel og Oskar Lindberget slapp til med innlegg i denne opposisjonsavisa. Og i det siste nummeret får NKP følgende attest: "Uten å innlate oss på meningsforskjelligheten mellom partiene, vil vi så inntrengende som mulig si til alle våre meningsfeller oppover skogsbygdene at Det kommunistiske parti i den kamp som nu er ført, har representert og representerer skogsarbeiderens interesser, og at intet kan være mer skadelig for klassens interesser enn om partilinjer nu fikk lov til å gjøre sig gjeldende." Det ble vervet kommisjonærer for ~~Ø~~ "Bygdeliv" på en mengde steder i landet. Den 26. oktober ble det holdt et masse møte i Folkets Hus i Oslo. Kiste, Jahrman og Lindberget dro på foredragsturneer rundt om i landet. Blant annet var de to første i Åmot den 21. november og talte både på et møte i Hagedalen Skog- og Landarbeiderforening og på et folkemøte der det var 150 tilstede, som alle sluttet seg til mindretallets plattform.

Det var nok en viss uenighet om taktikken innen opposisjonen. Det gir en artikkel Axel Njå skrev til Mot Dag under et besøk på Rena den 11. september oss en pekepinn om: "Sannsynligvis hadde arbeiderne i Åmot kommet lenger i sin kamp for et slikt systemskifte i Skog- og Landarbeiderforbundet, hvis de i stedet for å gå til blokade under så vanskelige omstendigheter hadde satt all kraft inn på å mobilisere de øvrige avdelinger i forbundet til kamp mot ledelsen."

Den 6. desember ble det imidlertid holdt en konferanse i Oslo for opposisjonen ~~ix~~, der både kommunister, Arbeiderpartifolk, partiløse og representanter for Mot Dag var tilstede. I Bygdelivs omtale av denne konferansen heter det: "Møtet behandlet også den skadelige politiske strid mellom de forskjellige grupperinger som støtter opposisjonen, en strid som truer med å bryte ut som følge av etpar artikler i kommunistpartiets presse. I denne sak blev fattet følgende enstemmige beslutning:

"Efter å ha påhørt diskusjonen mellom representantene for Mot Dag og NKP finner møtet at man på det innstendigste må henstille til alle avskygninger å ikke føre ~~x~~partipolitikk på en slik måte at det skader opposisjonen innen ~~x~~ NSLF. Møter er av den bestemte mening at alt må settes inn på at det samarbeide som har vært fremdeles må vedvare og vil gjøre sitt til at så skjer.

Opposisjonen i NSLF ledes som tidligere av hovedstyrets mindretall."

Foran det ekstraordinære landsmøtet i Hamar dannet denne opposisjonen og Den Revolusjonære Fagopposisjon en samarbeidskomite som utformet felles forslag til beslutninger på landsmøtet.

DET EKSTRAORDINÆRE LANDSMØTET

Fram mot landsmøtet arbeidet både opposisjonen og forbundsledelsen for å få sine folk valgt til representanter. Men de fleste ble valgt på fritt grunnlag. Dette gjorde utfallet usikkert helt fram til landsmøtet ble åpnet på Hamar søndag 26. februar 1933. Det ~~møtet/og~~ betydde samtidig at den som klarte å beherske landsmøtet trolig også ville vinne flertallet. Opposisjonen var optimistisk. I Mot Dag ~~ix~~ for tredje februar står dette å lese: "De fleste av de 92 representanter på landsmøtet er valgt på fritt grunnlag, men opposisjonens tilhengere blir under alle omstendigheter så mange at de fremtvinger en prinsippdebatt. Dermed er den første seier vunnet. I en noenlunde fri prinsipiell diskusjon er opposisjonen overlegen." Dette skulle imidlertid vise seg å være en overvurdering av de gode argumenters betydning.

Allerede i ~~åpningstalen~~ åpningstalen til landsmøtet slo Peder

Vestad an tonen med et kraftig angrep på opposisjonen: "Det blir landsmøtets sak å vurdere disse forhold og trekke op de linjer som den skal arbeides efter i fremtiden, likesom det også blir landsmøtets sak å avgjøre om disse og lignende parasiter fremdeles skal tåles på det norske skog- og landarbeiderforbunds organisasjonslegeme."

Opposisjonen fremmet ved Ketil Berg og Ole A. Kiste alternative forslag til sammensetning av samtlige komiteer ved konstitueringa av landsmøtet. Men hovedstyrets forslag ble kjørt igjennom av dirigentene med store flertall. Forbundsledelsen klarte likevel ikke å forhindre at de suspenderte representantene fikk adgang til å overvære landsmøtets behandling av beretning og det forbundsledelsen kalte ~~den~~ "den illoyale opposisjon." Etter tre avstemninger, den siste ved navneoppøp, fikk både Sigurd Bjørslund, Olaf Skramstad og revisor Oskar Lindberget lov til å være tilstede. Vedtaket ble fattet med 56 mot 43 stemmer.

På landsmøtets annen dag, mandag den 27. februar, ~~kom~~ startet den store beretningsdebatten. Og den fortsatte om tirsdagen. Forbundsledelsen ^{hadde} kjørt hardt ut i en lang skriftlig begrunnelse for et forslag om å forby kommunistisk opposisjon i forbundet. Ole. A. Kiste og Rolf Jahrmann ble i dette skriftet ~~beskyldt~~ beskyldt for å "betrakte sig som observatører for Norges Kommunistiske Parti" og for å seile under falsk ~~flagg~~ flagg. Og hele opposisjonen ble hevdet å stå under direkte ledelse av Norges Kommunistiske Parti.

Opposisjonen framla et omfattende alternativt beretningsforslag til den som var foreslått av ledelsen. Og Kiste åpnet debatten med å gjennomgå alle de viktigste begivenhetene i 1932. Til angrepene fra forbundsledelsen svarte han: "Vi er blitt beskyldt for å være fascister, kommunister og nu sist for "Mot Dag"-ister. Jeg vil si det her, at vi har mottatt hjelp fra alle avskygninger innen arbeiderbevegelsen - syndikalister, kommunister og medlemmer av DNA. Og jeg skammer mig ikke for det." Kiste avsluttet sitt innlegg med å hevde at han skulle være i stand til å bygge opp en sterkere bevegelse enn ~~SNLF~~ NSLF på

landsbygda i løpet av tre-fire måneder hvis han ble satt utenfor. Men det hadde han ingen interesse av. Denne uttalelsen ble brukt mot Kiste av mange talere i debatten etterpå. Og i en replikkveksling måtte han trekke den tilbake.

En enorm rekke av talere hadde ordet i debatten. Mange forsvarte opposisjonen. Og det ble indirekte innrømmet fra alle som var inne på det at forbundsledelsen hadde fusket med uravstemninga sommeren 32. Men LOs Trygve Lie syntes ikke dette var noe å oppholde seg ved. Han mente hovedsaken måtte være om "sluttresultatet var til gagn for skogsarbeiderne eller ikke". En kamp kunne ikke gitt bedre resultater, mente Trygve Lie, som ~~man~~ mente til "klokskap, fornuft og resignasjon."

I det hele ~~ta~~ tatt engasjerte gjestene på landsmøtet seg sterkt i debatten. Foruten Trygve Lie gikk ~~hå~~ både Alfred Madsen, Oscar Torp og svensken G.M. Karlson, som forøvrig kunne vise til en helt parallell strid innen det svenske forbundet året før, til angrep på opposisjonen.

Og LO-formann Halvard Olsen ~~en~~ avfyrte et timelangt dundrende sluttinnlegg fylt av bibelske ~~lignelser~~ lignelser, vel vitende om at ingen ville få anledning til å svare. Avslutningsordene, som ~~var~~ angikk Kiste og hans overilte uttalelse om ~~at~~ hvor fort han skulle klare å stable en ~~landsbygdebevegelse~~ landsbygdebevegelse på beina, lød slik:

" ~~(Kiste)~~...Han har trukket noe tilbake idag. Han har modifisert sine uttalelser. Men på mig virket det igår omtrent som Quislings svanesang da han nu gikk av som statsråd: "Han skulde komme fryktelig igjen". Begge to sier de kjenner forholdene på landsbygden. Nu, når Kiste har tatt det tilbake vil jeg ikke lage mer kritikk om det. Men selv om Kiste nu gir op, så vil der fortsette en virksomhet på landsbygden. Men den kan hverken Landsorganisasjonen eller partiet tolerere. De må være ~~de~~ med eller mot oss. Derfor har jeg heller ikke så lett for å tro på de ord Kiste sa i sit siste innlegg. Jeg har oplevet å se hvilken retning det tidligere har tatt med fremstående folk innen vår bevegelse og med landskjente navn. Vi hadde en Alfred Eriksen, en rothugger i arbeiderklassens reising; en mann som jeg og mange med mig

hørte det første sosialistiske foredrag av. De vet hvor han er havnet: Over i reaksjonen, over i høire. Vi har en annen, som dere kanskje kjenner bedre: Eugene Olausen. Hvor har han endt? Og vi hadde en Albin Eines. Vi ser også hvor han har havnet. Når jeg nevner dette, s er det fordi jeg ikke er så sikker på om ikke flere av disse, som idag har modifisert sig, også kan havne et sted, hvor våre interesser ikke ligger: En svensk skald har skrevet: "Jag var stor i motet og høg i tankan, intils jag druknade i denne drankan." Pass dere for at dere ikke drukner i den ~~dranken som Erik~~ samme dranken som Eriksen, Olausen og Eines. Vi kjenner også alle historien om Samson og Dalila. Samson med sin store styrke, som lot sig lokke av Dalila til å fortelle hvor hans styrke lå. Og som efter det blev satt i tredemøllen til å male korn. Jeg er optimist til å tro at arbeiderklassen vil vise seg sterk nok. Men vi skal være opmerksomme på at det er nok av politiske Dalila er. Vi må passe på at de ikke får lokket oss ut, for da blir vi blinde som Samson og må fortsette i tredemøllen. Arbeiderklassen kan bli den sterke Samson om vi ikke lar oss lokke, og vi kan også gjøre noe annet. Det fortelles nemlig videre at da filxisterne holdt fest, blev der sendt bud efter den blinde Samson for at man kunde håne ham. Men da hadde Samson fått sine krefter igjen, og med sin styrke tok han om templets søiler og rev det overende, slik at han selv og alle fiendene blev begravet. Vi skal ikke være den blinde Samson og rive samfundet overende slik at vi selv blir ~~h~~ liggende begravet under det sammen med våre fiender. Men vi skal drive dem vekk fra tempølet."

På oss som vet at det ~~ble~~ var Halvard Olsen og ikke Ole Andersen Kiste som ble ~~partifelle~~ Quislings partifelle under krigen gjør ikke denne talen noe ~~inntrykk~~ overbevisende inntrykk. Men landsmøtet i Skog og Land møtte ham med kraftig bifall. Og i avstemninga like etter at Kiste forgjeves hadde forsøkt å få svare fikk forbundsledelsen vedtatt sin fordømmelse av den "illoyale opposisjon" med 78 mot 22 stemmer.

Beretninga for 1931 ble vedtatt mot 24 stemmer og den for 1932 mot 28 stemmer.

Etter dette fikk ikke Skramstad og Bjørslund, som hadde hatt ordet flere ganger, være tilstede på landsmøtet lenger. De skulle forresten likevel møte i en rettsak på Rena dagen etter.

Kiste fortsatte å sette fram forslag på vegne av opposisjonen til de øvrige sakene på landsmøtets dagsorden. Men han fikk færre og færre stemmer for dem etterhvert som landsmøtet skred fram. Først foran valgene på nytt forbundsstyre kom opposisjonen litt på offensiven igjen. De foreslo en egen liste av ~~folk~~ opposisjonsfolk til alle verv, Ketil Berg som formann, Ole.A. Kiste som nestformann og Oskar Lindberget som kasserer. Den andre fløyen var imidlertid splittet mellom dem som ville beholde Vestad og Ødegård i toppposisjonene og dem som ville sette inn Martin Liengen i for i det minste å ta den konsekvensen av Vestad og Ødegårds manipulasjoner året før. Ketil Berg fikk faktisk flest stemmer i formannsvalget, 31. Liengen fikk 30, og resten ble ~~avgitt~~ i hovedsak avgitt for Vestad og Ødegård. I annen gangs avstemning ble Liengen valgt med 59 stemmer mot Ketil Bergs 39. Peder Vestad ble nestformann og Johan Ødegård kasserer.

VEGEN TIL KLASSESAMARBEIDET

I dette århundres andre tiår stormet fagopposisjonen av 1911 fram gjennom norsk arbeiderbevegelsen på en bølge av radikalisme og overtok styringa i parti og fagorganisasjon. I løpet av det neste tiår gikk grodde opposisjonslederne fast i redaktørkrakker (Martin Tranmæl), stortingskorridorer (Alfred Madsen) og forhandlingsrom (Halvard Olsen). Og ved inngangen til det fjerde tiår var det dem det ble organisert opposisjon mot.

Oppbygginga av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund i slutten av tjuetåra minner mye om framveksten av Fagopposisjonen. Noe av det som ga Fagopposisjonen dens massegrunnlag, var anleggsarbeidernes radikalisme. De trengte en organisasjon som ville bruke drastiske midler. For en

rallar på stadig flyttefot mellom den ene og den andre arbeidsplassen, var langsomt forhandlingsarbeid ingen god løsning. Tranmæl sa obstruksjon, streik og seinere dynamitt i borehullene. Det var ord som passet slusk og rallar. Og de ga ham sin støtte. De som samtidig med Fagopposisjonens frammarsj forsøkte å bygge opp Norsk Skog- og Jordbruksarbeiderforbund hadde ikke den samme evnen til å formulere det sentrale for sin arbeidstakergruppe. De ville snarere kopiere de eksisterende fagforbund. Og de mislyktes. Men femten år seinere gikk Johan Ødegård i gang. Han var tidligere fagopposisjonsmann og hadde tilegnet seg en del av de syndikalistiske ideer. Foran dannelsen av Solør-Odal Landarbeiderforbund skrev Ødegård et program for en ny type organisasjon, formet etter bygdenes behov og med et bredt politisk program for hele bygdas interesser i stedet for en snever forhandlingsstrategi. Dette begrunnet han med at de fleste skogsarbeiderne bare var skogsarbeidere en del av året, småbrukere og landarbeidere resten. På dette nye bygdegrunnlaget vokste Skog- og Landarbeidernes organisasjon fram i et rivende tempo fra 1926 til 1930. Fra stiftelsen av det nye forbundet i Kongsvinger i 1927 til 1930 økte medlemstallet fra 3000 til nesten 17000 medlemmer. Og forbundet var stadig i klassekampens ildlinje.

Men så organiserte skogeierne seg og godtok skogsarbeidernes organisasjon. Ledelsen med Ødegård i spissen drev deretter organisasjonen inn i classesamarbeidet. Konfliktene ble avvirket utover i trettiåra og Skog og Land mer og mer gjort til det rene forhandlingsapparatet som Ødegård i utgangspunktet hadde ment det ikke skulle være. Etter krigen ble forbundet sittende og se på at medlemsgrunnlaget smuldret vekk ved den økonomiske nedbygginga av bygdene uten å reise noen kamp mot det. Ved femtiårsjubileet i 1977 står forbundet så svakt at det må kjempe hardt om det skal klare å overtale LO til i det hele tatt å la det fortsette å eksistere som sjølstendig forbund.

Hva er det som gjør at en framstormende radikal organisasjon som Fagopposisjonen av 1911 og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund av 1927

formelig gror inn i samfunnssystemet og klassesamarbeidet og mister sitt indre liv ?

Dette spørsmålet har to sider. Den første er lederne. Hva er det som forandrer dem ? Den andre er medlemmene. Hva er det som hindrer dem ~~ikk~~ å kaste forandrede ledere ?

Johan Ødegård var en skrivende mann og etterlot seg godt med materiale til forståelse av forbundets ~~v~~eg fra kamp til samarbeid. I Skog og Land var det også en opposisjon av skrivende folk. Den ene opposisjonsfløyen var preget av ordrik kommunisme. Den andre hadde tildels motdagister som penneførere og tankestyrere. Hele opposisjonen gjorde hva den kunne ~~mekkøpp~~ for å få kastet ~~Ødegård~~ lederskapet i forbundet. Et studium av de skriftlige kildene som ligger igjen etter motsetningene i Norsk Skog- og Landarbeiderforbund gir derfor et godt grunnlag for å svare på de spørsmålene som ble stilt ovenfor. Vi skal bruke resten av dette kapitlet til å søke etter et svar, begynne med Johan Ødegård og fortsette med opposisjonen.

JOHAN ØDEGÅRD

Johan Ødegård var gjennom hele mellomkrigstida Skog- og Landarbeiderforbundets mest sentrale leder. Han var sjølsagt ikke alene om å lede forbundet, og han var en omstridt person som ikke fikk lov til å være formann hele tida. Men når han ikke var formann, var han ansatt som kasserer. Hans bakgrunn som redaktør og journalist gjorde ham sjølskrevet til vervet som redaktør av fagbladet Skog- og Landarbeideren. Mye tyder også på at han sjøl i de periodene da han ikke var formann dominerte ledelsen av forbundet. Et studium av Ødegård er derfor nøkkelen til å forstå forbundets utvikling.

I en spissartikkel som "Bygdeliv" skrev om Johan Ødegård heter det: "Enhver som kjenner litt til forholdene i forbundet vet hvem som stod bak denne skremselskampanje, hvem som har hovedansvaret for den, det var Johan Ødegård. Det er ham som rådgirer "Skog- og Landarbeideren", det er ham som er forbundets ~~s~~x virkelige leder, det er ham som har

levert Arbeiderpartiets presse dets ammunisjon i kampen mot Åmotarbeiderne, det var ham som, dels i "Skog og Landarbeideren", dels i et intervju til en borgerlig avis, gav politiet anvisning på hvem de burde arrestere ik Åmot." Den samme spissartikkelen avsluttes med et svar på de spørk Ødegård ga opposisjonen fordi den samarbeidet med akademikerne i Mot Dag: "Det er denne mann som i siste nummer av Skog- og Landarbeideren forsøker å føre det store ord mot "folk hvis radikalisme som regel bare varer til de blirmembedsmenn". Johan Ødegårds radikalisme varte ikke så lenge. Den varte til han ble pamp i forbundet."

Hovedkilden til å forstå denne mannens veg fra syndikalistisk og kommunistisk avisredaktør til organisasjonspamp er hans bok "Gjennombrudd". Den er et skrift på 375 sider som ble laget til 25 års jubileet for Skog og Land i 1952. Boka gir et godt innblikk i forbundets historie. Innblikket er skjevt fordi Ødegård skriver i ettetid og samtidig er sterkt ~~person~~ personlig engasjert i alt han skriver om. Men dette gjør han heller ikke noe forsøk på å skjule. Boka er for en stor del en argumentsamling for hans eget standpunkt i alle viktige saker. Nettopp det gjør oss så godt kjent med personen Ødegård og hans ideer.

Det er tre negative forhold fra et revolusjonært synspunkt som prege Johan Ødegårds holdning helt fra han begynner ~~kå~~ å organisere skogsarbeiderne. Det ene er at han al ~~altid~~ forsøkte å begrense demonstrasjonene. bruke minst mulig drastiske midler og heller gi ganske mye etter for å få en forhandlingsløsning. Det andre er hans store respekt for Landsorganisasjonen og dens ledelse. Og det tredje er hans uvilje mot å overlate avgjørelser til medlemmene ved avstemninger. Medlemmene kunne ~~så~~ lett komme til å ta overilte beslutninger.

Vi skal begrunne disse påstandene med sitater og eksempler fra "Gjennombrudd" og fra "Skog og Landarbeideren".

Hans frykt for demonstrasjoner viste seg så smått allerede i de artiklene han skrev i Glomdalens Arbeiderblad om organisasjonsspørsmålet i 1926: "På landsbygda er det ikke sjølve arbeidsnedleggelsen som er det viktigste, men at arbeidsgiverne tvinges til å anerkjenne organisa-

sjonen. Det er feilaktig å tro at en bare behøver å raske sammen en del folk og "streike". En må ikke la seg friste til å gå lenger enn organisasjonen faktisk bærer, og en må ikke ~~x~~ la seg forlede av at streiken er et meget anvendt kampmiddel i industrien. Ved arbeidsplassene på landsbygda er det ingen port hvor det kan stilles streikevakter (Gjennombrudd s. 106) Ødegård synes å mene at vanskene med å ~~fx~~ gjennomføre en streik på landsbygda fører til at streik ikke blir noe særlig virkningsfullt middel. Det han setter i stedet, er en sterk organisasjon som klarer ~~kå~~ å forhandle seg fram til en ~~nk~~ løsning om høsten før skogsarbeiderne begynner sitt arbeid: "Hvad det altså i første rekke kommer an på er hvilken fasthet organisasjonen har i det øieblik arbeidet skal begynne, at den da teller den beste del av arbeiderne som omfatter sin forening med tillit og fortrolighet. Man vil da antagelig i mange tilfeller finne andre og mere hensiktsmessige (billigere) former for organisasjonsens optreden enn akkurat streik. Landarbeiderne må i det hele tatt ikke sverge til noen kampform eller kamptaktikk før de har prøvet sig frem," skrev Johan Ødegård i Glomdalens Arbeiderblad. Men han gjorde ikke i sine artikler noe forsøk på å finne fram til de kampformene som han mente skogsarbeiderne "antagelig i mange tilfeller" ville finne fram til. Denne famlende holdninga til kampen og den sterke understrekninga av at organisasjonen måtte være fast og sterk og at medlemmene måtte ha tillit til sin organisasjon passet utmerket til den linje Ødegård seinere slo inn på.

En av de andre stifterne av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund var Sverre G. Ljungblad. Han var ikke skogsarbeidertillitsmann, men hadde sin bakgrunn i landarbeidernes organisasjon i Høland/Setskog. Ljungblad ga i 1928 ut heftet "Kampen for matbiten", der han tok kampformene ganske anderledes alvorlig enn Ødegård hadde gjort. Han var ~~og~~ også klar over de vanskene det ville by på å gjennomføre en streik blant skogsarbeiderne. Men i motsetning til Ødegård så han dette som en utfordring. Etter å ha beskrevet det umulige i å vinne en isolert streik på et lite

skogareal skriver Ljungblad: "Er det derimot flere slike skauarealer, hvor der arbeider la oss si 20 mann på hvert kareal, innenfor en krets- eller fylkesorganisasjon, og streiken utbryter samtidig x på disse forskjellige felter og kampen blir ledet fra en central, da er arbeidernes chanser 100 ganger større." Ljungblad hørte seinere til opposisjonen og skrev blant annet en artikkelserie i "Bygdeliv" om forbundets manglende innsats for ^{de egentlige} å organisere/landarbeiderne, gårdskarere, buedeier, svekitsere og tjenestefolk.

Det som skjedde under kampene for organisasjonsretten var jo nettopp at streikene ble utvidet og at de ble understøttet av ~~bløkkadexog~~ demonstrasjoner med tilfells harde sammenstøt mellom organiserte og streikebrytere. Ved Julu~~x~~ssa og ~~kp~~ på Austmarka møtte arbeiderne til og med fram med våpen. Men Ødegård prøvde ~~x~~overalt å begrense demonstrasjonene. Han skriver i "Gjennombrudd" om situasjonen da austmarkingene hadde møtt fram til planleggingsmøtet ~~å~~ på Skytterhuset med geværer: "Dette var ingen hyggelig situasjon. Det som gjorde det ekstra vanskelig var at dagen etter skulle den første norske arbeiderregjering tre til. Den største takt og besluttsomhet var påkrevd. Det var klart at de som var møtt fram hverken kunne lokkes eller trues til å begi seg gjemover uten videre." Ødegård løste dette ved å ordne noen resultatløse forhandlinger og ved å holde demonstrantene i ~~xx~~ møte i mange timer til de hadde kommet "noe til ro og de hadde fått seg noe mat og drikke i livet" (s. 143)

Men inntil Skogbrukets Arbeidsgiverforening x ble dannet, måtte Ødegård godta at det ble gjennomført konflikter. Avdelingene i forbundet hadde stor sjølstendig makt. Og forbundsledelsen manglet en forhandlingspartner som kunne gi avtaler å slå i bordet med overfor medlemmene. Da den første avtalen var vel i havn, var dette forholdet slutt. Da skulle det bare være konflikter der skogeierne ikke hadde gått inn i SA. Ødegård skriver (Gjennombrudd s. 158): "Geriljaartet streid er uten tvil både enklere og mer spennende når kravet bare er det enkle å

få mer betalt, enn å streve med helt nye tariffordninger og tariffsystemer ved det grønne bord." Han framholder likevel som riktig en formulering i beretninga for 1928 der det står at "forbundet måtte med en gang begynne å innrette seg etter disse nye forhold - Dannelsen av SA kunne en så likevel ikke avvende..." Det kan ha spilt en rolle for forbundsledelsens standpunkt i den kommende tid at den var sterkt interessert i en størst mulig utbredelse av SA. SA hadde et godt argument overfor organisasjonsuvennlige skogeiere når den kunne skilte med at det ble slutt på konflikter for dem som organiserte seg.

Om Randsfjordkonflikten, som varte langt ut i trettiåra fordi skogeierne der var ~~ik~~ totalt ~~ik~~ ~~uk~~ uvillige til å inngå noen som helst slags avtaler med skogsarbeidernes organisasjon, skriver Ødegård: "Med denne dom (en positiv dom for arbeiderne i Arbeidsretten i 1933) kom den egenlige vendigng i Randsfjordkonflikten. Det strev forbundet og foreningene hadde hatt for å holde konflikten innen en lovlig og sterk ramme, hadde fått sin belønning fra samfunnets side." (s. 201) Med til den lovlige ramme den gangen hørte blant ~~annet~~ ~~annet~~ annet de forhatte Tukthuslovene, som ga fengselsstraff for den som hindret streikebrytere ~~ik~~ å arbeide. Forbundets opptreden i Randsfjordkonflikten ble også et viktig angrepspunkt for opposisjonen. ~~ikk~~

Vi kan dermed slå fast at Ødegård ikke nettopp var noen kampens mann. Og den som ikke er det må nødvendigvis orientere seg mot forhandling og samarbeid hvis vedkommende er organisasjonsmenneske, mot ~~det~~ det parlamentariske system hvis vedkommende er politiker.

Ødegårds avhengighet av LO, eller Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon (AFL) som den het den gangen, viste seg også tidlig. Han våget ikke riktig å gå i gang med å starte skogsarbeiderforeninger før han kunne regne med at de ville få støtte fra LO. LO-kongressen hadde jo vedtatt at skogsarbeiderne skulle stå i Norsk Papirindustriarbeiderforbund. Dannelsen av Skog- og Landarbeiderforbundet kom først etter innstilling fra en LO-oppnevnt komite. Inntil denne ~~inn~~stillinga kom, var Ødegård ikke tilhenger av noe landsomfattende forbund. Men han sat

sjøl i komiteen.

Særlig etter at NSLFs kontor ble flyttet fra Kongsvinger til Oslo i 1931, ble det er nært samarbeid mellom forbundsledelsen og ledelsen i Landsorganisasjonen. Skog og Land sto for nesten tredjeparten av Landsorganisasjonens medlemstilvekst i årene 1927-30. Dermed ble Skog og Land et av LOs viktigste forbund. LO-formann Halvard Olsen og LOs jurist, Trygve Lie, fulgte godt med i utviklinga innen Skog og Land. Trygve Lie var tilstede da Åmot Bygdesammenslutning ble suspendert på møtet i Hamar den 23. august 1932. Ødegård var også der. Men det er ikke usannsynlig at det var Trygve Lie som drev igjennom dette vedtaket. Ødegård hadde nemlig skrevet følgende i et nummer av "Skog- og Landarbeideren", som latterlig nok først nådde medlemmene etter at suspensjonen var et faktum: "Forbundsledelsen kommer ikke til å slå inn på den vei. Eksklusjoner kan være nødvendige i visse tilfeller, men de løser aldri de opståtte problemer. I dette tilfelle er det dessuten tale om et distrikt hvor vi har en del av våre beste og mest kampvillige medlemmer, nettopp av et slag som er en pryd for en arbeiderorganisasjon." Det neste nummeret av "Skog- og Landarbeideren" hevdet naturlig nok et annet standpunkt.

Da Klaus Sunnanå anmeldte boka "Skogsarbeidernes kamp" av ØK. Kristian Gleditsch i tidsskriftet Mot Dag, skrev han: "...gjev han eit slående døme på korleis eit fagforbund på utruleg stutt tid kan utvikla seg fra ein kamporganisasjon til eit byråkratisk apparat som positivt motarbeider klassestriden. Når dette har kunna skje så snøgt med Skog- og Landarbeidarforbundet, har det si årsak i det ryggstød som alt fagleg byråkrati har i den faglege landsorganisasjonen. Dette viser forfatteren klårt gjennom dei konflikta skogsarbeidarane harkfø ført dei siste åra. Det niddingsverk som førarane i forbundet har gjort er utenkjeleg utan hjelp frå landsorganisasjonen."

La oss oppholde oss litt ved det forholdet som oppsto mellom Ødegård og Landsorganisasjonens ledelse og prøve å finne noe av bakgrunnen for

Halvard Olsens, Alfred Madsens og Trygve Lies handlemåter før vi går videre med Ødegårds feil. LOs ledelse satte svært mye inn på å få satt aktive kommunister utafør tillitsverv i fagorganisasjonen på denne tida. Kommunistenes ultra venstrekurs gjorde det forholdsvis lett de fleste steder. Men i Skog og Land mente de fleste det ville bli vanskelig. Kommunistene hadde spilt en hovedrolle ved dannelsen og oppbygginga av forbundet. Åmot-kommunistene hadde en sterk stilling og var "en pryd" for organisasjonen. De kom fra ei bygd der NKP så langt fra var noen sekt, og de var preget av det. At de likevel ble isolert, kan ha hatt en viss betydning for Landsorganisasjonen. ~~Leidelsen i LO og Arbeiderpartiet var nemlig i gang med en omforming av sin politikk i retning av formalisert klassesamarbeid. Siden 1930~~
~~var det holdt hemmelige forhandlinger mellom representanter for LO, Norsk Arbeidsgiverforening og en regjeringsoppnevnt Arbeidsfredskomite. Disse forhandlingene ble overhodet ikke oppdaget~~
~~av kommunistene og ikke brukt i deres agitasjon mot Arbeiderpartiet. Det var trolig også mye om å gjøre for Halvard Olsen og Trygve Lie, som var LOs forhandlere~~
~~å hindre at så skjedde. Målet for forhandlingene var å komme fram til en hovedavtale som regulerte alle de viktigste forhold mellom arbeids-~~
~~takere og arbeidsgivere. Halvard Olsen var fullt klar over at det vil-~~
~~le bli vanskelig å få de fagorganiserte med~~
~~på en slik~~
~~åpenbar klas-~~
~~sesamarbeidsordning. Han uttalte ifølge referatet fra et møte i Ar-~~
~~beidsfredskomiteen den 6. januar 1932: "Enig i den linje som er lagt og~~
~~også i det store og hele i utformingen - endel er ikke klart for meg -~~
~~men hovedsaken er å få godkjent en slik generell avtale av arbeiderne.~~
~~Her ligger et overordentlig stort arbeide for arbeidernes representant-~~
~~er." For å hindre at opplysninger om slike forhandlinger lekket ut var~~
~~det viktig for LO-ledelsen å ha et lojalt korps av tillitsmenn i for-~~
~~bundsledelsene med AP-medlemskapet i orden. Ødegård ble en slik lojal~~
~~støttespiller. Ingen kommunist kunne ha vært det.~~

Ledelsen i LO og Arbeiderpartiet var nemlig i gang med en omforming av sin politikk i retning av formalisert klassesamarbeid. Siden 1930 var det holdt hemmelige forhandlinger mellom representanter for LO, Norsk Arbeidsgiverforening og en regjeringsoppnevnt Arbeidsfredskomite. Disse forhandlingene ble overhodet ikke oppdaget av kommunistene og ikke brukt i deres agitasjon mot Arbeiderpartiet. Det var trolig også mye om å gjøre for Halvard Olsen og Trygve Lie, som var LOs forhandlere å hindre at så skjedde. Målet for forhandlingene var å komme fram til en hovedavtale som regulerte alle de viktigste forhold mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Halvard Olsen var fullt klar over at det ville bli vanskelig å få de fagorganiserte med på en slik åpenbar klassesamarbeidsordning. Han uttalte ifølge referatet fra et møte i Arbeidsfredskomiteen den 6. januar 1932: "Enig i den linje som er lagt og også i det store og hele i utformingen - endel er ikke klart for meg - men hovedsaken er å få godkjent en slik generell avtale av arbeiderne. Her ligger et overordentlig stort arbeide for arbeidernes representanter." For å hindre at opplysninger om slike forhandlinger lekket ut var det viktig for LO-ledelsen å ha et lojalt korps av tillitsmenn i forbundsledelsene med AP-medlemskapet i orden. Ødegård ble en slik lojal støttespiller. Ingen kommunist kunne ha vært det.

Men da Kolstads Bondepartiregjering overtok etter Venstre i mai 1931.

varte det ikke så lenge før LO brøt forhandlingene. Borgerskapet var splittet. Den ene fløyen befant seg ikk partiet Venstre og i ledelsen for Norsk Arbeidsgiverforening. Det var denne fløyen under ledelse av ~~Ryk~~ Paal Berg som satt i Arbeidsfredskomiteen. Den ønsket å komme fram til frivillige avtaler med LO om ordninger som kunne regulere forholdene i arbeidslivet. Dermed regnet de med å få aktiv støtte fra fagorganisasjonen i arbeidet for å sikre arbeidsfreden. Den andre fløyen hadde sitt talerør i ~~S~~ Bondepartiet og Høyre og fikk aggressiv oppbakning fra lag av mindre skogeiere og bønder på Østlandet. Denne fløyen ville regulere forholdene i arbeidslivet ved ~~kå~~ å gå lovvegen og ved å bruke statens undertrykkelsesorganer. Vidkun Quisling var denne fløyens mest aggressive talsmann. Og han ble forsvarsminister i den Bondepartiregjeringa som først hadde Kolstad, seinere Hundseid som statsminister. I april 1932 hadde denne regjeringa gjort klar en proposisjon til Stortinget med forslag om nye arbeiderfientlige lover.

~~LO~~ LO-ledelsen fryktet disse lovene, som kunne svekke organisasjonen ytterligere i ei tid med enorm arbeidsløshet og fascistisk oppmarsj ellers i Europa. Konflikter i arbeidslivet og kanskje ~~z~~ aller mest slike harde konfrontasjoner som kunne oppstå i skogsbygdene ville gi Bondepartiregjeringa gode argumenter for å få Venstre med på å stramme fagbevegelsens tøyler. LO-ledelsens ~~ikk~~ innsats for å begrense skogsarbeider~~ne~~konfliktene mest mulig må ses i dette lys. Trygve Lie uttalte for eksempel på det omtalte møte i Arbeidsfredskomiteen i en diskusjon om regler for boikott og blokade: "Skog- og landarbeiderne forstår at det ikke går på den ~~ne~~ måte, og "det skal nok bli bra" når man får litt ro på sig." Såvel Halvard Olsen som Johan Ødegård brukte flere ganger faren for nye tvangslover som argument overfor opposisjonen. Både den kommunistiske opposisjonen og opposisjonen omkring "Bygdeliv" gjorde forøvrig et stort nummer av et møte Olsen hadde hatt med Bondepartiets statsminister Hundseid. Halvard Olsen informerte i en fortrolig samtale Vestad, Ødegård og Kiste som Skog- og Landarbeiderforbundets tre øverste tillitsmenn om sitt møte med statsministeren. Men Kiste fortalte

det videre. På det ekstraordinære landsmøtet i Hamar ga Halvård ~~den~~ Olsen denne redegjørelsen for sitt møte med statsminister Hundseid: "Det var etter at forhandlingene var ført og etter at forslaget var fremkommet og utsendt til avdelingene at departementet ringte mig og meddelte, at Hundseid vilde ha en konferanse med mig. Hvad foregikk der? Vi hadde en konflikt i Oslo av heisemontørene. Statsministeren oplyste at der fra Arbeidsgiverforeningen var krevet av regjeringen at den skulde gripe inn i denne ulovlige konflikt. Hvis det ikke kunde skje med de lover og maktmidler som stod til regjeringens disposisjon måtte arbeidsgiverne selv ta saken i sin hånd. De krevet loven forandret, ellers vilde Arbeidsgiverforeningen gå til lockout. Da spurte han mig hvad vi mente. Skal ~~vi~~ vi nu ha en lockout her i landet? Der- til svarte jeg at det får bli arbeidsgivernes sak. Ja, men da krever de lovene overholdt. Og han fortalte videre at de hadde den Øvergårdsk proposisjon liggende ferdig og at den kunde fremlegges i statsråd neste dag og til hurtig behandling i stortinget. Han anførte forskjellige konflikter foruten den, og nevnte også Randsfjordkonflikten og den da allerede opståtte veikonflikt. Og han anførte disære konflikter som grunner til å fremme loven. Da sa jeg at det lå sådan an at det var muligheter for oss til å få løst konfliktene. Det kunde gå an å få løst heisemontørenes konflikt i Oslo, som var blitt en stor sak. Den kan løses, forklarte jeg; men da må arbeidsgiverne vise fornuft. Jeg sa videre at det forelå et forhandlingsgrunnlag med Skogbrukets Arbeidsgiverforening fra Halden til Namdalen, hele Glåmavassdraget, det største distrikt som deres forbund har og at dette forslag var til avstemning. Forslaget er enstemmig anbefalt, sa jeg, av forbundsstyret og av Landsorganisasjonen. Men det tiller jeg, at hvis denne nye proposisjon om boykottlovene kommer, så vil det virke som en ~~en~~ bombe, som vil velte det hele overende. Jeg sa også at det måtte kunne gå an å forhandle om løsning av Randsfjordkonflikten, hvis vi kunde få en sammenslutning der som den i SA. Da svarte han: Under de forhold vil jeg

ikke, som jeg ~~kan~~ ellers hadde bestemt, fremlegge proposisjonen i inneværende år. Jeg vil da være interessert i en organisasjonsmessig løsning også av Randsfjordkonflikten. Men mere vil jeg ikke love. Jeg vil nu se hvordan dere kan ordne det op dere imellem. Jeg gikk fra denne konferansen til deres forbund og meddelte samtalen jeg hadde hatt til Kist Vestad og Ødegård, som var tilstede, og dagen efter meddelte jeg den i sekretariatet. Og det kan sikkert bekreftes av forbundets og Landsorganisasjonens tillitsmenn at denne samtaler er omtrent ordret gjengitt. B Hundseid holdt forøvrig denne proposisjonen tilbake helt fra den var klar ~~ikar~~ april 1932 til den ble lagt fram for Stortinget i januar 1933. Noe beskåret ble den vedtatt under Mowinchels Venstreregjering.

Historikeren Jardar Seim har i boka "Hvordan hovedavtalen av 1935 ble til" avslørt LO-ledelsens veg fra første forhandlingskontakt i desember 1930 til vedtakelsen av hovedavtalen med NAF i 1935. Han setter på side 119 utviklinga blant arbeiderbevegelsens ledere fra 1930 til 1933 i dette politiske perspektiv: "Man var på defensiven. Forsvarlinjene ble trukket tilbake. Man hadde i høy grad mistet troen på at de tradisjonelle faglige kampmidler kunne føre en videre framover i en slik situasjon. Den offensive ~~kan~~ tenkningen ble i stigende grad knyttet til politiske framståt på det parlamentariske område i form av kriseplaner som tok sikte på å tildele staten en mer aktiv rolle i det økonomiske liv..." Om kommunistenes rolle skriver han: "Det lar seg ikke gjøre, ut fra det materiale som ligger til grunn for denne oppgaven, med sikkerhet å fastslå hvilke virkninger kampen mot kommunistene og kommunistenes tilbakegang fikk for DNA- og LO-ledelsens faglige strategi. Men det er ikke urimelig å anta at NKPs tilbakegang og kanskje spesielt nederlagene på tradisjonelt sterke steder som Skien og Bergen kan ha gjort LO-ledelsen mindre redd for å inngå et samarbeid med Arbeidsfredskomiteen. Et sterkere NKP og stigende i stedet for synkende konjunkturer for kommunistenes paroler ville kanskje ha gjort

LO-ledelsen mindre tilbøyelig til å sette seg i posisjoner som i kampen om fagforeningsmedlemmenes tilslutning kunne ha blitt utlagt som vakkling og klassesamarbeid."

Ødegård var sammen med LO-ledelsen på veg mot hovedavtale og arbeidsfred. Da var det på den ene side om å gjøre ~~å~~ å unngå Bondepartiets lover, på den andre kommunister og konflikter.

Den tredje svakheten vi nevnte ved Ødegård var hans uvilje mot avstemninger. Nettopp striden om avstemningsreglene ble noe av hovedsaken ~~ik~~ spillet fram mot hovedavtalen av 1935. Halvard Olsen måtte gå som LO-formann på kongressen i 1934 fordi han hadde gått med på lovbestemte avstemningsregler for fagorganisasjonen. Så langt ville ikke Tranmæl og kongressflertallet la ham gå. Det minnet for mye om Bondepartiets ønske om ~~innlemning~~ innordning av fagorganisasjonen under staten. Men året etter kongressen inngikk LO og NAF en frivillig avtale om like strenge avstemningsregler som dem Olsen hadde godtatt lovvegen.

Ett av de forslagene Bondepartiregjeringa arbeidet på i 1932 var et forslag om at politiet skulle administrere alle avstemninger i fagbevegelsen og at minst halvparten av alle stemmeberettigede måtte stemme mot en avtale hvis det skulle settes i verk streik. Fagorganisasjonens ønske om å hindre slike bestemmelser kan ha vært noe av bakgrunnen for motstanden til forbunds- og LO-ledelsen mot å ha noen uravstemning i det hele tatt i 1932. Men Ødegårds ~~ø~~ uvilje mot avstemninger kan ~~vi~~ spore mye lenger tilbake. Hele det opplegget han la opp til i 1926 gjorde avstemninger til en unødig og forsinkende affære. Han mente jo at lønnsavtalen skulle være klar foran skogsarbeidets begynnelse hver høst. At striden omkring avstemningene ihvertfall oppsto tidlig i Skog- og Landarbeiderforbundet viser dette innlegget fra Sør-Odals representant, Gulbrand Wilberg, på landsmøtet i Elverum 1931: "I 1928 blev forslaget til overenskomst enstemmig forkastet av oss. Men ved det avsluttende møte på Kongsvinger 5. oktober samme år, hvor det møtte fire representanter fra Sør-Odal, blev forslaget erklært vedtatt

av én mann av forbundet. I 1929 gikk det ikke bedre, overenskomsten blev også da forkastet enstemmig av våre medlemmer, men atter "vedtatt" For 1930 er det sagt at forslaget skal være vedtatt ved uravstemning, uten at jeg har fått oppgitt stemmetallet. Men det viser sig nu at det skal være forkastet så å si overalt. Så det høres merkelig ut."

Etter avstemningsstriden i 1932 vedtok hovedstyret avstemningsregler som slo fast at uravstemninger bare ~~skulle~~ skulle være rådgi- vende hvis intet annet ~~er~~ var spesielt angitt i utsendte sirkulærer. Dette måtte ledelsen gå tilbake på under det ekstraordinære landsmøtet. Da skulle det være hovedregelen at avstemningene var bindende. Men at Ødegårds holdning ikke forandret seg siden heller ser vi av et sitat fra side 340 i "Gjennombrudd" Det gjelder tariffarbeidet i 1946-47: "Men så kommer den gamle historie. Trass i at de vesentligste krav var imøtekommet, ble forhandlingsresultatet forkastet av flertallet av de som deltok i avstemninga. Av omlag 20 000 stemmeberettigede var det bare 5509 som stemte, og av disse var 2512 for forslaget og 2997 mot. Ved de fortsatte forhandlinger stilte SA det krav at et nytt forslag ikk skulle forelegges medlemmene. Enden på historien ble altså ennå en gang at hovedstyret måtte tre til og i kraft av sin myndighet avgjøre saken."

Vi har nå sett på Ødegårds tre svakheter, ~~hans~~ hans manglende kamp- vilje, hans ~~respekt~~ respekt for og innordning under LO-ledelsen - og hans uvilje mot medlemsdemokrati. Disse ~~g~~ tre egenskapene gjorde ham nok disponert for å gi opp sine revolusjonære ideer og bli apparatets mann. Men vi må ikke derfor tro at det bare er ledere med slike iøynefallende svakheter som mister sin radikalisme. Tranmæl var ihvertfall i ord norsk~~er~~ arbeiderbevegelses nærmest kraftigste tilhenger av ytterliggån- ende kampmidler. Og han utfordret sin tids LO-ledelse åpent. Men også han havnet blant de etablerte. I hans idégrunnlag kan vi finne andre svakheter.

Det er grunn til å tro at det finnes avradikaliserende krefter som virker på alle som kommer i posisjoner. Det er for det første det mil-

jøet av forhandlingspartnere, ledertyper og politikere en kommer inn i. Det er den redselen en kan føle som ansvarlig organisasjonsleder for at konflikter skal bli tapte og medlemstallet ~~gå~~ gå tilbake. Det er skrekken for splittelse. Det er den ekspertisen motparten rår over. Og det er ~~seks~~ sjølve den overbevisningskraft som ligger i argumenter om tapte arbeidsinntekter for bedriftene i nedgangstider og faren for nedleggelse av virksomheter. Disse kreftene virket både på Tranmæl, Halvard Olsen, Johan Ødegård og Peder Vestad. ~~Noen~~ Noen hadde en slik natur at de bøyde raskt unna Andre holdt lenger på sin radikalisme. Kristian Gleditsch beskriver disse kreftene slik i "Skogsarbeidernes kamp": "Sammenhengen er forholdsvis enkel. Forklaringen er ikke den at Vestad og Ødegaard personlig er dårligere mennesker ~~enn~~ enn mange andre. Den holdning de har tatt i de senere år er stort sett den samme holdning som sosialdemokratiske politikere og fagforeningsledere i alle land tar. Og den har sin helt naturlige samfundsmessige bakgrunn. Etterhvert som deres organisasjoner vokser sig ~~stærke~~ sterke, og deres kasser blir store, vokser også hos dem selv det de kaller ansvarlighet. De begynner helt naturlig å betrakte sin organisasjon som en slags forretning som bør gå sin jevne gang uten å forstyrres av oprivende kamp. Det er menneskelig og naturlig, men det er ødeleggende for en organisasjon hvis hensikt er kampen.(...) Denne helt naturlige fare truer enhver arbeiderorganisasjon, enhver form for ~~en~~ klassekamp. Fordi det er så uendelig meget lettere, mer fristende å undgå kampen, og fordi der alltid kan avføres tilsynelatende gode argumenter for å undgå den, hensynet til arbeidende som lider nød under en streik og kanskje kan tape den. Eller det hensyn å undgå verre muligheter enn kompromisset, det mindre ondes politikk for å snakke med det tyske sosialdemokrati. Det er som sagt en helt naturlig utvikling som bare kan motvirkes av to faktorer, den ene er at lederne står under stadig kontroll fra de menige medlemmer, den annen at lederne har en klar, fornuftsmessig begnnet sosialistisk overbevisning og de nødvendige kunnskaper til ikke å la sig forvirre av den smidigste borgerlige overtalelse."

Virket så ikke de samme kreftene på Olaf Skramstad og Ole Andersen Kiste? Jo, sjølsagt ~~gj~~ gjorde de det. Var det så fordi Skramstad og Kiste sto mer under medlemmenes kontroll at de ikke fulgte med inn i klassesamarbeidet, men i stedet valgte å gå i opposisjon? Eller var det fordi de hadde en klarere og mer fornuftsmessig begrunnet sosialistisk overbevisning? For Skramstads del kan vi svare at han var medlem av Norges Kommunistiske Parti og ~~gj~~ det kommunistiske ~~miljøet~~ i Åmot. For ham var disse lojalitetene viktigere enn den til forbundets og Landsorganisasjonens ledelse. I tillegg kom at han alt på et tidlig tidspunkt var en drivende kraft bak de hardeste kampene som ble ~~gj~~ før på landsbygda. Han var fra begynnelsen ingen kompromissets mann.

Når det gjelder Ole Andersen Kiste, så ~~kom~~ kom han nokså seint i opposisjon. At han i det hele tatt gjorde det, skyldes nok helst hans moralske rettlinjethet. Utfra sin personlighet kunne han ikke tolerere Ødegårds forakt for medlemsdemokratiet. Utfra sin lojalitet til dem som hadde valgt ham, kunne han ikke tolerere det ~~vennskapelige~~ samarbeidet som oppsto mellom forbundets ledere ~~og~~ ^{og} SAs forhandlere. Ødegård skiller i "Gjennomburdd" mellom ~~den kommunistiske~~ Kistes ~~opposisjon~~ og kommunistenes opposisjon: "For de sistnevnte er det imidlertid først og fremst taktikk og propagandå det kommer an på. Kistes personlige og oppriktige synspunkt er at vi lever i en tid da det haster meget og at det derfor ikke må forekomme noen som helst avslappelse i striden." ~~Men~~ Etter å ha referert Kistes erklæring i forretningsutvalget om sin stilling, skriver Ødegård videre: "Om en synes om dette Kistes syn eller ikke, så vil vel organisasjonsfolk i sin alminnelighet ikke ha vansker med å forstå at et forbunds daglige ledelse neppe er en særlig egnet arbeidsplass for ham. Kiste sto på det som han mente var rett, uten omsyn til hvem han ble stående sammen med og konsekvensene for ham personlig. Etter dette resonnementet er det tydeligvis en motsetning mellom det å stå på hva en mener er rett og å kunne gjøre jobben i et forbunds daglige ledelse. Utfra Kistes og Ødegårds motstridende moralske grunnsyn er det lett å forstå at Kiste måtte komme i opposisjon. Og når han

av ~~denne~~ partiets nye kurs. Ertresvaag mente partiet ikke var sterkt nok til å ta på seg alle de oppgavene landsmøtet ville pålegge medlemmene. Og han uttrykte sterk tvil om hvorvidt det var noen slik radikaliseringsgang i arbeiderklassen som alle vedtakene tok utgangspunkt i. Historien ga Ertresvaag rett. Partiet var sterkt svekket og klarte så langt fra å oppfylle de planene landsmøtet satte opp. Frafallet fra partiet av faglige tillitsmenn var stort allerede da. Det fortsatte i tida som kom. Og om det var noen radikaliseringsgang i arbeiderklassen på den tida, så var den forbigående. Og den styrket så langt fra kommunistpartiet. ~~Arbeiderpartiet~~

De som dominerte landsmøtet i 1929, hørte imidlertid ikke på Ertresvaag og de andre mer jordnære talerne. De var besjelet av Kominterns teser. Arvid Hansen og ~~den~~ formannen, Peder Furubotn, trumfet sitt syn igjennom. Og de fikk god støtte fra Kominterns utsending, den tyske kommunisten Remmele, som skamroste Furubotn på landsmøtet. Samme Remmele presterte å omtale ~~de norske~~ Arbeiderpartiets ledere slik i et innlegg på landsmøtet: "Også de norske tramæliter har sin Noske, sin Ebert, Scheidemann, sin Grossmann, også her vil reformistene opptre som arbeiderklassens blodige undertrykkere." Og om forholdet til de uorganiserte hadde Remmele dette å si til landsmøtedeltakerne: "Det er i almindelighet så at man tilber fagorganisasjonen som den eneste saliggjørende, de uorganiserte kan vi ikke ta hensyn til. I almindelige forholdsvis "rolige" tider stemmer dette delvis. De uorganiserte er da et passivt og hemmende element. Men i revolusjonære situasjoner, hvor hele massen kommer i bevegelse, spiller de uorganiserte en veldig rolle, de kan endog være mer revolusjonære enn de som er beheftet med gamle faglige tradisjoner. Såvidt jeg husker fra statistikken er det i Norge 60 prosent uorganiserte og 40 prosent organiserte. Hvis det ikke lykkes oss å vinne innflytelse over disse masser, vil våre revolusjonære kamper løpe ut i sanden (...) Det gjelder om ikke bare å vinne dem for organisasjonen, men allerede i dag å trekke dem aktivt med i kampen."

En resolusjon fra Komintern om Skandinavia spilte også en viss rolle under landsmøtet og ble tatt med i et langt vedtak om den økonomiske og politiske situasjon: "Med hensyn til Skandinavien konstaterer Kominterns 6. verdenskongress at klassemotsetningene skjerpes, at socialdemokratiet utvikler sig meget hurtig til høire og at centrismen-tranmøllismen i Norge fuldstendig har kapitulert overfor socialdemokratiet og gått direkte over til ministersocialismen. Samtidig foregår der en utvikling til venstre blandt arbeidermassene som i stadig større grad følger de kommunistiske partiers kampløsener." Resolusjonen nevner som eksempel på denne venstredreiningen "oprettelsen av vebnede beskyttelsekorps mot streikbryterorganisasjonene blandt skog- og landarbeiderne i Norge." Det må vel være de medbragte geværene ved Julussa og på Austmarka som hos de høye herrer i Moskva er blitt til vepnede beskyttelsekorps.

Etter landsmøtet skulle den nye politikken og strassburgertesene settes ut i praksis. Det var ikke så lett på et tidspunkt da Arbeiderpartiet faktisk forberedte et program med en klar venstredreining. Og det kom helt overraskende på NKP da det i 1931 faktisk kom ~~en~~ en masse-lockout. Men den ~~Røde Faglige~~ Revolusjonære Fagopposisjon (RFO) ble stiftet på en arbeiderkongress seinere på året i 1929. Frukten av denne opposisjonens arbeid ble at kommunistene ble hevet ut av alle innflytelsesrike faglige posisjoner. Innafor Kjemisk Industriarbeiderforbund var striden i gang alt før RFO ble dannet. Forsøk på å danne en uavhengig kampløse i Odde førte bare til eksklusjoner og en bitter lokal strid på stedet mellom kommunistene og tilhengerne av forbundsledelsen. Kommunistene mistet formannen i Bokbinderforbundet. De ble ekskludert fra Sjømannsforbundet. De mistet etter en bitter strid ledelsen i Bergen Faglige Samorganisasjon. I Skog og Land skjedde det at Johan Ødegård ble ekskludert. Olaf Skramstad ble ~~suspendert~~ fratatt sekretærjobben i forbundet. Og forbindelsen mellom ~~forbundet~~ det norske ~~forbundet~~ og det russiske forbundet ble brutt.

Samtidig med disse tilbakeslagene i partiets faglige politik~~x~~ gikk også partiet sjøl tilbake. Valget i 1930 ble et dundrende nederlag som fratok NKP alle dets stortingsrepresentanter. Samme år grep Komintern inn og kritiserte ledertrekløveret Furubotn, Hilt og Hansen for "Partiets abstrakt-sekteriske politikk og arbeidsmetoder". Og i 1931 ble de tre kalt til et opphold i Sovjet. Henry W. Kristiansen ble ny formann og Erling Bentzen redaktør av hovedorganet. ~~O~~ Ottar Lie fra Løten fortsatte som partisekretær.

På partiets neste landsmøte i mars 1932 kunne det slå fast at "Radikaliseringen av arbeidermassene gikk i det store og hele forbi og over hodet på partiet." Dette landsmøtet forsøkte å gjøre opp med partiets sekteriske politikk. Det pekte på den dype kløften mellom de oppgavene det forrige landsmøtet hadde pålagt partimedlemmene og det som var utført. Likevel ~~var ikke~~ ^{så ikke} ~~ingen~~ på landsmøtet ~~ikke~~ eller våget det ikke å se at denne kløften hadde sammenheng med grunnleggende feil i politikk. Riktignok ble det av landsmøtet slått fast at partiledelsen hadde hatt en falsk vurdering av DNA når det ble sagt at det var "kapitalismens førende par_t_i" og at det "ikke bare i sin politikk, men også i social sammensetning hadde tapt ethvert preg av å være et arbeiderparti." Dette hadde ifølge 32-landsmøtet bare bidratt til å isolere partiet fra de sosialdemokratiske massene. Bergen, Oslo, Telemark og Hedmark nevnes som eksempler. Men likevel ble det så langt fra tatt noe virkelig oppgjør med sekterismen fra 1929 på dette landsmøtet. Også i vedtakene fra 1932 ble Arbeiderpartiet betegnet som sosialfascistisk. Og det ble til og med slått fast at DNA "på alle avgjørende områder er blitt mer og mer sosialfascistisk." Landsmøtet tok også ~~skarp~~ skarp avstand fra dem som ville føre "kamp mot fascismen for demokratiet". Kampen kunne ikke føres bare mot den fascistiske form for borgerskapets diktatur. Den måtte samtidig føres mot borgerskapets klasseherredømme som sådant. Til overmål vedtok landsmøtet at "Mot Dag-gruppen er borgerskapets ideologiske forpost innenfor den norske arbeiderbe

HVORFOR TAPTE DE ?

Men opposisjonen tapte på ~~kkx~~ landsmøtet. Alle "Bygdelivs" gode forslag forble forslag og ble aldri satt ut i livet. Dermed er vi igjen tilbake til det spørsmålet vi stilte innledningsvis. Hvorfor kastet ikke medlemmene av Skog og Land de lederne som hadde avblåst klassekampen ?

Noe av svaret har vi gitt. Kommunistenes strassburgerpolitikk var en belastning for opposisjonen og ble utnyttet godt av lederne for fagorganisasjonen ~~og Arbeiderpartiet~~ og av Arbeiderpartiets redaktører. Samarbeidet med Mot Dag var også en ~~k~~ belastning for opposisjonen, ikke fordi motdagistene ~~fulgte~~ fulgte en sekterisk politisk linje, men fordi de var akademikere med ~~lyst på~~ lyst på å spille en ledende rolle i arbeiderbevegelsen. Slike akademikere har arbeiderbevegelsen i Norge aldri likt og gjør det fortsatt ikke. Martin Tranmæl visste som redaktør i Arbeiderbladet å utnytte de antiintellektualistiske stemninger. Den sjette februar 1933 skrev han i en leder:

"...Ole Andersen Kiste, som nu har lånt sitt navn til det ødeleggesverk som er satt i gang, blev på siste landsmøte valgt til næstformann. Han er personlig ingen dårlig kar. Men denne stilling var for vanskelig for ham. Han evnet ikke å skjøtte den. Denne og andre omstendigheter gjorde ham ganske forvirret og forstyrret. Det er synd å se en jevn, bra mann så helt ute av likevekt.

Ham kastet studentergruppen sig over. Det var et funn. Gruppen har alltid vært på tokt etter en slags organisatorisk basis for sin virksomhet. Man har riktignok ventet på bud fra Komintern om at gruppens medlemmer igjen måtte overta boet i dens norske seksjon. Men en slik opfordring har latt vente på sig. Man har gang på gang proklamert brudd i Det norske arbeiderparti. Da skulde gruppens ~~m~~ stjerne stige. Da skulde dens medlemmer stilles i spisses for det nye parti, som skulde opstå, og det skulde bli andre greier. Men heller ikke disse forutsetninger er slått til. Og så er man blitt nødt til å se sig om efter andre utveier. Skog- og Landarbeiderforbundet er da blitt offeret.

Det er utklekket store planer. Skog- og Landarbeiderforbundet skal omdannes fra en økonomisk kamporganisasjon til en slags politisk kriseorganisasjon, nærmest etter mønster av Bøndernes Krisehjelp. Forbindelsen med Landsorganisasjonen vilde i så fall bli løsnet. Skog- og Landarbeiderne vilde bli isolert fra de øvrige organiserte arbeidere, De gule foreninger vilde få en operasjonsbasis som aldri før. Og man kan slutte sig til utgangen av en slik "nyorientering".

Denne form for opposisjon er det reneste galmannsverk og røber en ansvarsløshet som grenser til en forbrytelse. Studenter og unge akademikere fra embeds- og overklassehjem, som nu smykker sig med kommunistnavnet og som briljerer med sin "marxisme", burde føle litt større respekt og ansvar overfor arbeiderne og deres organisasjoner. De er skapt under arbeid, kamper og savn. Og de er også det eneste bolverk arbeiderne har. Det er derfor at all reaksjon nu kaster sig over fagbevegelsen. Da er det ikke tider til å rive ned og utlevere store arbeidergrupper og deriblandt de fattigste. Da er det at det kreves samling og samhold, enighet og fasthet.

Den nedbrytende, opløsende og klassefiendtlige opposisjon som den Falkske studentergruppe har reist betegnes da også med rette som en Dåre-Kiste-opposisjon."

At ikke kommunistene var alene om en nokså lettferdig og omgang med begrepet "fascisme" viste Arbeiderpartiets formann Oscar Torp i følgende salve til det ekstraordinære landsmøtet i Hamar: "Når "Møt Dag"-gruppen yder støtte til opposisjonen, så er det fordi de ønsker å skaffe sig en plattform for et politisk parti som ingen vet om ikke kan bli fortroppen til et fascistisk parti."

Kistes samarbeid med Mot Dag var i det hele tatt et yndet angrepspunkt for de ledende i LO, DNA og NSLF. Men kommuniststemplet, Mot-Dag stemplet og opposisjonens egne feil kan bare være en del av svaret på hvorfor den led nederlag. Minst like viktig er den styrke den sittende ledelse hadde. Forbundsledelsen i Skog og Land kunne møte på det ekstraordinære landsmøtet med støtte fra alt hva som var av autorite-

ter i parti, presse og fagorganisasjon. Det skulle mye til om medlemmene skulle stå imot et slikt press. Kristian Gleditsch skriver i ~~sin kommentar~~ Mot Dag for 31. mars 1933:

"...Allikevel led opposisjonen ~~en~~ nederlag på landsmøtet. Hvad er årsaken til dette misforhold? Årsaken er forholdsvis lett å se når man kjenner litt til de virkemidler ~~ene~~ som Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiets ledelse hadde til sin rådighet. Forbundsledelsen alene kunde aldri ridd stormen av på landsmøtet. Der var derfor tilkalt mannsterke og betydelige hjelpetropper. De 100 representanter for skogsarbeiderne blev tatt under behandling av ikke mindre enn 15 gjester, fra andre forbund, fra Landsorganisasjonen, fra Arbeiderpartiet og fra de skandinaviske forbindelser. Skogsarbeidernes representanter er gjennomgående, av lett forståelige grunner, forholdsvis ukjente med det intrigeves ~~vesen~~ som her omgav dem. De har ikke en tilsvarende trening i organisasjonsteknikk som de folk de her møtte. Og først og fremst hadde opposisjonen intet fast organisasjonsapparat å stille opp mot denne fullstendig knusende vekt av taleferdighet, manøvreringskunst og autoritet."

Skal vi dessuten lete etter mer generelle politiske årsaker til nederlaget, springer truselen fra fascismen i øynene. Hitlers frammarsj i Tyskland og Quislings opptreden som forsvarsminister her hjemme gjorde nok inntrykk på Skog og Lands medlemmer. Mange av dem kjente også de fascistiske stemningene fra de holdningene bønder og skogeiere inntok i hjembygda. Et forsiktig forbund, om det brøt aldri så mye med gamle klassekampprinsipper, kunne bidra til ~~å~~ å stagge utviklinga av fascismen og hindre at stortinget vedtok nye organisasjonsfiendtlige lover.

Endelig kan krisa og den enorme arbeidsløsheten i 1933 ha virket inn på folks holdninger. Slikt virker ikke alltid radikaliserende. Revolusjonen ~~var~~ virket ikke som noen aktuell mulighet i 1933. Da var det bedre å ty til Arbeiderpartiet og dets kriseprogrammer, som

DEL 2

ØST MOT RUSSLANDS SLETTEN

Øst mot Russlands.....

Konservator Håvard Skirbekk skrev Russlands-Visa til en revy som ble oppført i Solør flere ganger våren 1931. Russlandsfareren var en jernbanetelegrafist på Braskereidfoss stasjon, som sang godt. Visa slo an som ingen annen revyviser Skirbekk har laget. Den ble mye sunget blant skogsarbeiderne i Russland etterpå. Og skogsarbeidere fra ulike steder kunne gjøre visa til sin egen ved å skifte ut "Solør" i teksten med "Rendalen" eller "Eidskog" eller navnet på ei anna bygd.

R U S S L A N D S - V I S A

Melodi: Volga-Volga (Stenka Rasin)

Ut frå Solørs djupe skoger
frå ei bygd vi har så kjær,
drar vi øst mot Russlands sletter
for å freiste lykka der.

Vi veit så godt de spår oss ille
skrekkens årsak vel er kjent:
Kommunismen satt i praksis,
århundrets største eksperiment.

Før i ti'en drog lauskarsflokk
med kont på rygg frå bygda ut,
felte skog og fløyte tømmer,
men kom alltid heim til slutt.

Visstnok sleit døm ofte ille;
men det er solungguttent vant.
Nå er det stengt i by og bygdor,
ingen jobb på noen kant.

Aller helst du veit vi vilde
bygge heim på Norges jord:
men nybrottsmannens kår er tunge,
kua dør før graset gror.

Det er opgaver nok å løyse
i vårt kjære fedreland,
men hvad hjelper alt vi byr til
når vi knapt maten tene kan.

Stengt for godt er dollarlandet,
kapitalens paradys,
der en enkelt opnår velstand
på de hundredes forlis.

Nå mot øst må vegen prøves,
klageskrik gir ikke brød.
Vi vil slå et slag for livet,
vinne seier, eller dø.

Far så ~~nu~~ vel da, kamerater!
Still din gråt, du jenta mi,
Forvist je veit je aldri glømmer
Solør og mi barndomstid.

Glomma, Glomma, kanskje aldri
skal je se dig mer igjen.
Volga, Volga, moder Volga,
ta imot din norske venn!

ger Art

ARTIS DAGBLAD FOR K

Kongsvinger, torsdag 5. mars 1931

40 skogsarbeidere til Russland i morgen.

Neste grupp, 80 mann, reiser 20. ds.

I morgen kveld med Stockholm-hurtigtoget reiser de første 40 skogsarbeidere til Russland. Det er arbeidere fra Øvre Rendal, Stor-Elvdal, Åmot, Våler, Brandval Finnskog, Eidskog og Austmarka. Neste gruppe, 80 mann, reiser omkring 20. ds.

— Er det avgjort hvor de skal hen i Russland, spør vi Johan Odegård.

— Nei, vi vet ennå ikke det.

17. mars

Reisebidrag til Russlandsfarerne.

I Brandval herredsstyres møte i går referertes meddelelse om at administrasjonsstyret har gitt sitt samtykke til at det kan bevilges 200 kroner til fire personer som er reist til Russland.

Om stede framholdt at når administrasjonsstyret er gått med på å bruke litt penger til disse folk, så var det for i noen grad å avhjelpe arbeidsledigheten. Hvis det går disse folk godt så kan disse trekke flere etter sig.

Skåre Botner kunde ikke på noen måte stemme for disse reisebidrag.

Ragnv. Jahr syntes det var rart at man ikke kunde bevilge litt til dyrkning av var egen jord, for eksempel gi et lite bidrag til Ny Jord, når man har anledning til å ofre reise penger til disse Russlandsfarere.

Med 6 mot 5 stemmer besluttedes å bevilge 200 kroner til de fire som er reist til Russland. Andragende fra seks andre Russlandsfarere blev enstemmig avslått.

Onsdag 11. mars 1931.

Kongsvinger Arbeiderblad

Organ for Det norske arbeiderparti i Soler, Eidskog, Vinger, Odal og Kongsvinger.

Redaktør: J. Stubberud.
Forretningsfører:
E. Staffensson.

Redaksjon og ekspedisjon Engens gt. 6
Telefon Kongsvinger 267 k.

Det er gledelig

å se at «Hodemarken» Andstidende plutselig har fått interesse for utvanderernes skjebne! Nå så man det for?

Selv de som lot sig friste av Galapagosindelen hadde ikke hørt noen særlige bekymringer for.

Til Amerika har det gått en strøm av tusen på tusen. Noen fa fant — om ikke lykken, så dog gull og glans. Det store flertall gikk det ikke så glimrende for, og temmelig mange havnet i rennesteinen.

Det er dyrt å leve i De forente stater. Så lenge man har arbeid kan man klare sig, men for arbeidsløse å klare sig under det høye prisnivå det er verre enn verst. I dag er det millioner arbeidsløse i De forente stater. Vi vet ikke hvor mange det er av dem som har mer eller mindre norsk blod i årene, men det er sikkert mange.

Også i Kanada sukker tusenvis av nordmenn under arbeidsløshet og nød.

Men det betyr visst mindre.

Disse skogsarbeiderne som av egen fri vilje reiser til Russland er man pokker så innhertet for!

«Ja, tru det den som vil!» Den vitkelige grunn til denne plutselige interesse er nok heller å søke i at høire og venstrepartiet tenker å slå politisk mynt på saken.

25 kroner i uka er altså disse Russlandsfarerne sikret. Det er mulig det er dyrt i Russland, men vi vager å påstå at man lettere kan klare sig med 25 kroner uka der enn med 12 kroner — eller slett ingen ting — i Norge.

Dessuten kan det være at de norske skogsarbeiderne i Russland vil tjene mer enn den garanterte minstepensjon, altså mer enn 25 kroner uka.

Vi er ikke begjært for at arbeidere forlater landet. Vi skal de heller se det kunde gi dem eksistensmuligheter her i landet. Men det kan ikke ske på lange kapitalismens og borgerpartiene interesserens linjer. Derfor ser vi heller at arbeiderne får beskjed om å andre land enn at de blir gamle her og ratne op i arbeidsløshet.

Alle helst så vi at arbeiderne blev her i landet og gjorde sig til nytte i sitt eget hus.

27. mars

KONGSVINGER ARBEIDERBLAD

Skogsarbeidernes reise til Russland.

80 mann reiser 20. mars. 40 flotningsarbeidere skal av sted for 1. mai.

Blir det også ordnet med utvandring for familier?

Kongsvinger Arbeiderblad hadde i går en samtale med Norsk skog- og landarbeiderforbunds kasserer, Johan Odegård, som nettopp da holdt på å gi gjennom andragender fra skogsarbeidere som ønsker å reise til Russland.

Det er neppe riktig å si at de utvandrer. Men de reiser dit for å arbeide. De forplikter sig til å være der ett år. Siden står det fritt for dem å vende tilbake, hvis de vil det.

Som bekjent reiste den første gruppe, 40 mann, til Russland 6. ds.

Odegård forteller at gruppe 2 og 3, 80 mann, skal reise 20. ds. Det er folk fra Hedmark fylkes forskjellige bygder.

— Hvorfor er hver gruppe på 40 mann?

— Det er av hensyn til jernbanereisen, — det er så store flokker jernbanen vil ha for å gi moderasjon.

— Samles deltagerne i Oslo?

— Ja, det må de gjøre av hensyn til passvisumet.

— Det melder sig vel langt flere enn de kan få av sted?

— Ja, det melder sig en mengde, og det blir i grunnen bare få som kan komme av sted.

Vi arbeider nå for øvrig med å få sendt av sted en 1. gruppe, bestående av søppnings- og flotningsarbeidere.

— Skal de av sted i vår også?

— Ja, de skal være i Russland for 1. mai.

Dessuten, fortsetter Odegård,

planlegger vi utvandring av familiefedre, som kan ta med sig familien, redskaper, husgeråd o. s. v.

Fra Kanada er det allerede foregatt en del slik innvandring til Russland. Det er skogsarbeidere, halvveis småbrukere, som har reist av sted med familie, krotter, husgeråd, redskaper og det hele. Stillingen i Kanada er jo så fortvilet nå, og folkestromen tar til å gå andre veien. — Disse folkene som nå utvandrer fra Kanada er helst folk som har innvandret dit, delvis kanskje norske og svenske.

Men denne utvandringen er ikke noen spesiell forbundssak, sier Odegård. Det er ikke noe vi er så overvettets interessert i, — vi mister jo medlemmene våre. Men det må være en opgave for myndighetene å skaffe folk eksistensmuligheter. Kan det ikke skje her hjemme må myndighetene hjelpe dem til å komme ut.

For noen år siden blev det jo gitt offentlig støtte til Kanadafarere. Nå er all utvandring til alle land undtagen Russland, faktisk stoppet.

— Er det ikke noen vanskelighet med å komme ut av de militære rullene for disse folkene?

— Nei, vi får ordnet med permisjon for dem en bloc hos kommanderende general. Det er jo ikke utvandring i egentlig forstand dette gjelder, så det klarer sig med permisjon.

Russlandsbrev til Kongsvinger Arbeiderblad.

Fra Norsk skog- og landarbeiderforbund har vi mottatt følgende:

Undertegnede har mottatt brev fra mine to sønner, Gudbrand og Einar Sandberg, og jeg er glad over å kunne meddele følgende:

Guttene er kommet vel fram til det sted hvor de skal arbeide. De blev alle steder mottatt som når det kommer kongelige hit til landet.

I Leningrad var de i 2 dager, og så alle herligheter, deriblandt det flotteste sirkus de noengang har sett, — alt var fritt.

Brakka de skal bo i er helt ny, — nye senger og sengklær, så de

sammenligner inventaret med ei Oslohotells. Det er felles soverom for 10 personer, felles spisesal, tørkerum m. m., — radio i brakka og kino like ved.

Maten er god, og de får så mye de vil ha. Det er en kokk og to hjelpejenter i brakka, så alt er lipp topp. De hadde ikke tenkt sig muligheten av sånt i Russland.

Som til Knut Sagen her i Grue har sendt lignende brev hjem.

Dette bør inntas i «Skog- og Landarbeideren» og likedan i Kongsvinger Arbeiderblad.

Erhødigst.

Gustav Sandberg.

14. april

"Det er med egenartede følelser man for første gang passerer grensen til Sovjet-Unionen ved ~~B~~ Rajajoki. Etter jernbanelinjen på den finske grens ligger forlatte og forfaldne villaer, Det er den tidligere Petersburg overklassens sommervillaer.

Det merkes med en gang at i det land vi kommer til råder et annet system enn de land vi kommer fra. Vi kan se ~~et~~ på en så forholdsvis ubetydelig ting som politiets opptreden. Våre hjemlige autoriteter i Welhaven og Brekke kunde ha godt av å se hvordan politiet arbeider i folkets tjeneste. Engang kommer vi vel også så langt i Norge at vi kan snu på forholdene på samme måte."

Dette skrev nestformannen i det nystiftede Norsk Skog- og Landarbeiderforbund, DNA-mannen Peder Vestad, i innledningen til et hefte som forbundet ga ut i 1929. Heftet bar titelen "Det nye Russland" og bygget på inntrykk og ~~oppl~~ opplysninger Vestad hadde fått på "det russiske broderforbunds" kongress. Bildene i heftet var tatt av forbundsformann Johan Ødegård under en delegasjonsreise i "Verdensproletariatets fedreland" høsten 1927. Under denne delegasjonsreisen inngikk det nye norske forbundet en avtale med representanter for russiske og finske skog- og landarbeidere om en "Norsk-finsk-russisk komité for enhet og vennskap." Det skulle seinere vise seg at det snare^{re}/ble en komité for norsk-russisk krangel og fiendskap.

Men samarbeidet i komiteen førte til ett vesentlig resultat. Alle rede i Vestads hefte, som ellers lyser av begeistring for det nye Russland, kunne han slå fast at teknikken i det russiske skogbruk lå langt tilbake for det norske. Han mente derfor det ville være nyttig om russerne kunne få eksperthjelp fra vante norske arbeidere. Russerne hadde dessuten stort behov for arbeidskraft og forholdsvis godt regulerte arbeidsforhold, mens tusenvis av norske skogsarbeidere gikk arbeidsløse og levde i trange kår. Dette førte til at det høsten 1930 ble inngått en avtale mellom det norske forbundet og den Sovjet-russiske skogtrust om å sende 120 norske skogsarbeidere på arbeid i Russland. Avtalens første punkt lyder:

organisasjonen og skogsarbeiderforbundet brøt sine løfter, ~~ne~~ nektet utbetaling av understøttelsen fra S.-Us landsorganisasjon til de streikende arbeidere, unddrog skogsarbeiderne midlene og kvalte derigjennem skogsarbeidernes heroiske kamp. Renegaten Ødegård og konsorters avsettelse av kamerat Skramstad under kampsituasjonen, anvendelsen av landsorganisasjonens ledelses- og splittelsespolitikk er etter vår mening forbryteriske skritt for å kvele skogsarbeidernes kamper, og fra Ødegård og konsorters side ikke annet enn forberedelse til brudd av vennsapsavtalen mellom arbeiderne i Norge og S.-~~U~~U. mot skog- og landarbeidernes vilje i begge disse land. Denne politikk fører til Amsterdam, understøtter i virkeligheten den internasjonale imperialism som ved hjelp ^{fra} ~~av~~ sosialfascistenes side forbereder krigen mot ~~U~~ S.-U.

Brevet ble avsluttet med noen paroler, hvorav en lyder: "Leve skapelsen av en ekte revolusjonær ledelse for Norsk Skog- og Landarbeiderforbund!" Det var undertegnet med proletarisk hilsen av Anselovitsj, formann for sentralkomiteen for Sovjet-Unionens Landarbeiderforbund, og Becker, formann for Sovjet-Unionens Skogsarbeiderforbund.

~~Russland~~

~~Det norske skogsarbeiderforbunds~~

Flertallet i det norske forbundets ledelse hadde avsatt Olaf Skramstad som midlertidig sekretær fordi han hadde gått til offentlig kritikk mot forbundsledelsen. Og forbundet havnet hos den sosialdemokratiske internasjonale i Amsterdam seinere. Russerne fikk altså rett. Men tonen i brevet bidro ikke akkurat til å vinne noe flertall for den revolusjonære linje på forbundslandsmøtet. ~~De~~ Forbundsledelsens følelser for Russland kjølnet naturlig nok betraktelig. ^{Op det er vel tvilsomt om russisk innhending i interne norske forhold bidro til å styrke den revolusjonære fløyen i Norsk og Skog- og Landarbeiderforbund.} ~~De~~ skulle kjølne enda mer da de norske skogsarbeiderne i Russland sendte brev hjem hvor de tok stilling for det norsk-finsk-russiske samarbeidet: "Vi retter vår varmeste proletariske anmodning til dere, kamerater, om å gjøre alt hvad dere kan for å opretholde forbindelsen mellom de norske skogsarbeidere og arbeiderklassen i Sovjet-Unionen gjennom den norsk-finsk-russiske komité for enhet og vennskap," het

Følelsene overfor "Verdensproletariatets fedreland"

det i et brev den første gruppa ~~var~~ av nordmenn sendte hjem etter en måneds opphold i Sovjet. Johan Ødegård kommenterte dette slik i "Skog og Landarbeideren":

"~~De~~ Gruppens styre har latt sig forlede ~~de~~ til å skrive en del tøv om det forestående møte i Norsk-Finsk-Russisk komite. Vi for vår del kan bare beklage~~t~~ at våre norske kamerater ikke har sagt fra for russerne at denslags ikke kan medvirke til noen forbedring av forholdet mellom NSLF og de russiske forbund."

På ~~annet~~ annet sted i avisa skrev han: "I anledning brevet vil vi til slutt ha bemerket at disse grupper er reist bort til Sovjet-Unionen for å arbeide der og yde sine erfaringer i den social~~istiske~~ opbygningstjeneste. De må ikke innbille hverken sig selv eller andre at de plutselig er trådt inn i noen slags verdenssekutivkomite som styrer alle ting. Ledelsen av Norsk Skog- og Landarbeiderforbund er i de samme ~~hænder~~ hænder som før. Der skal den også bli til et landsmøte bestemmer noe annet. Våre kamerater som er reist til Sovjet-Unionen, bør ta disse fakta i betraktning og ikke latterliggjøre sig eller redusere sig til grammofoonplater."

Krangelen og fi~~nd~~ ndskapskapen nådde toppen da komiten for enhet og vennskap holdt et seks dager langt møte i Arbeidspalasset i Moskva fra 9. til 16. juni 1931. Foruten medlemmene av komiteen kom også representanter for fagopposisjonen i Norge og for de norske skogsarbeiderne i Russland til møtet. Harald Hermansen var en av dem som representert fagopposisjonen. Kolbjørn Sør~~l~~ l og Johan Furali var blant dem som hadde fått fri fra skogsarbeidet i Sovjet. Russerne kom med en lang rekke beskyldninger mot den norske forbundsledelsen. Særlig Ødegård, men også Vestad, forsvarte seg iherdig. Ødegård mente russerne løy på 43 punkter. Det ble ikke enighet om annet enn at det skulle opprettes en granskningskomite til å oppklare alle forhold i Norge. Og i denne granskningskomiteen ble det særs lite vennskap. Den ønsket å avholde åpne granskningsmøter rundt om i norske bygder. Det ville ^{ikke} ~~v~~forbundsledelsen gå med på. Dermed ble det ing~~en~~ en granskning, for granskerne